ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการความขัดแย้ง)

ปริญญา

การจัดการความขัดแย้ง — **สาขา**

สังคมศาสตร์ — **คณะ**

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Participation in Conflict Management in Bophit Sacred Temple, Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya

นามผู้วิจัย นางสาววัตนาพร ศิริวงษ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

(อาจารย์อรนันท์ กลันทปุระ, ร.ด.)

ประธานสาขาวิชา .....

(รองศาสตราจารย์นิตยา เงินประเสริฐศรี, ร.ม.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... **เดือน** ..... **พ.ศ.** .....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Participation in Conflict Management in Bophit Sacred Temple, Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya

โดย

นางสาวรัตนาพร ศิริวงษ์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการความขัดแย้ง)

พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รัตนาพร ศิริวงษ์ 2555: การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการความขัดแย้ง) สาขาวิชาการจัดการความขัดแย้ง คณะสังคมศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์อรนันท์ กลันทปุระ, ร.ด. 110 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ค้าในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงค ลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 2) เพื่อเปรียบเทียบ ระดับ ความคิดเห็น ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่บ ริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาวิจัยคือกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายสินค้าบริเวณรอบวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 187 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมคือแบบสอบถามลักษณะส่วนบุคคลและแบบสอบถามวัดระดับกา รมีส่วนร่วม วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า t-test ค่า F-test ทดสอบความต่างรายคู่ โดยใช้วิธี LSD โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่ วมในการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรในภาพอยู่ในระดับน้อย สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วม จัดการความขัดแย้งของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ และภูมิลำเนาที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในพื้ นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานทั้งไว้

_____ _____ ___ / ___ / ___

ลายมือชื่อนิสิต **ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Rattanaporn Siriwong 2012: Participation in Conflict Management in Bophit Sacred Temple, Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya. Master of Arts (Conflict Management), Major Field: Conflict Management, Faculty of Social Sciences. Thesis Advisor: Miss Oranan Kalantapura, Ph.D. 110 pages.

This study aims were to 1) to study the involvement of the merchants in the temple area, the management of the Bophit. and 2) to compare the level of participation in the management area Bophit sacred temple divided by personal factors.

The studied samples were 187 merchants who trade around the bophit Sacred temple. Questionaires as well as likert scales were used at tools to conduct the experiment and data collection. Data was analyzed by computer software and implementing statistical methodologies, including percentile, mean , t-test , F-test and LSD at the 0.05 level of significance.

The results of this research indicated that the participation of conflict management in bophit sacred temple was at low level. And also indicated that the different in personality, factors such as gender and birthplace had different in the opinion of the participation level in conflict management at the 0.05 level of significance.

_____ _____ ___ / ___ / ___

Student's signature Thesis Advisor's signature

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ ดร.อรนันท์ กลันทปุระ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านดังกล่าวเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณกลุ่มผู้ค้าในพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้ให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือทั้งในเรื่องการให้ข้อมูลผ่านการตอบแบบสอบถาม เจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากรที่ให้ข้อมูลและคำแนะนำ ซึ่งทำให้การวิจัยครั้งนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดี ขอขอบคุณเพื่อนๆ และพี่ๆ ที่ศึกษาด้วยกัน รวมทั้งบุคลากรในในโครงการปริญญาโท สาขาการจัดการความขัดแย้ง (ภาคพิเศษ) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในช่วงของการศึกษาและทำการวิจัย

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความกรุณาในการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และผู้เขียนตำรา และเอกสารบทความต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัว รวมถึงเพื่อนสนิททุกคนที่ให้การส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ และคอยเป็นกำลังใจด้วยดีมาโดยตลอด จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจ และคนรุ่นหลังต่อไป คุณค่าอันพึงเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

รัตนาพร ศิริวงษ์

มีนาคม 2555

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง (3)

สารบัญภาพ (6)

บทที่ 1 บทนำ 1

ความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 7

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 7

ขอบเขตของการวิจัย 8

นิยามศัพท์ 8

บทที่ 2 การตรวจเอกสาร 10

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง 11

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 16

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน 30

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 33

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 42

กรอบแนวคิดการวิจัย 45

สมมติฐานในการวิจัย 45

บทที่ 3 วิธีการวิจัย 47

ประชากร 47

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง 47

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 49

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 50

การเก็บรวบรวมข้อมูล 51

การวิเคราะห์ข้อมูล 52

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	53
ผลการวิจัย	53
ข้อวิจารณ์	84
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	87
สรุปผลการวิจัย	88
ข้อเสนอแนะ	89
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	92
ภาคผนวก	96
ภาคผนวก ก แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย	97
ภาคผนวก ข ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม	104
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	110

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	48
2	แสดงจำนวนข้อคำถามและค่าความเชื่อมั่นระดับการมีส่วนร่วม	51
3	แสดงจำนวน ร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	54
4	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหรจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรของพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายสินค้าจากการบริหารจัดการของภาครัฐ	57
5	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับข้อมูลข่าวสาร	58
6	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นของประชาชน	60
7	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมมีบทบาท	62
8	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมด้านความร่วมมือกับภาครัฐ	65
9	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจตัดสินใจของประชาชน	67

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จำแนกตามเพศ	69
11	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จำแนกตามอายุ	70
12	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จำแนกตามสถานภาพ	72
13	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามการศึกษา	73
14	เปรียบเทียบรายคู่ จากความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ด้านการแสดงความคิดเห็น จำแนกตามการศึกษา โดยวิธีการของ LSD	75
15	เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท จำแนกตามการศึกษา โดยวิธีการของ LSD	76
16	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามรายได้	77

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
17	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามภูมิลำเนา	78
18	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามการระยะเวลา	80
19	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามสถานการณ์เป็นเจ้าของกิจการ	82
20	แสดงการสรุปผลการทดสอบสมมติฐานระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวม	83

ตารางผนวกที่

1	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	105

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงวงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoft	23
2	การให้ประชาชนมีส่วนร่วม	24
3	กระบวนการมีส่วนร่วม	25
4	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	27
5	กรอบแนวคิดการวิจัย	45

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

แนวคิดและการบริหารจัดการแบบอุทยานประวัติศาสตร์เกิดขึ้นช่วงปี พ.ศ.2516-2517 โดยนายนิคม มูสิกะคามะอดีตผู้บริหารงานโบราณคดีของกรมศิลปากรที่ได้ไปศึกษาดูงานในต่างประเทศได้รับแนวคิดที่จะใช้โบราณสถานและทรัพยากรทางโบราณคดีเป็นทรัพยากรสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ คือ มองว่าโบราณสถานและทรัพยากรทางโบราณคดีทั้งปวงเป็นทรัพยากรเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จะสร้างรายได้เข้าประเทศ และได้ริเริ่มดำเนินงานจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีโบราณสถาน โบราณวัตถุในรูปแบบของ อุทยานประวัติศาสตร์ (Historical Park) ที่เมืองเก่าสุโขทัยเป็นแห่งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 และต่อมาได้ขยายผลการดำเนินงานออกไปยังเมืองเก่าศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เมืองเก่ากำแพงเพชร เมืองเก่าพระนครศรีอยุธยา เมืองเก่าพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เมืองเก่าปราสาทเมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี เมืองเก่าศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ แหล่งโบราณคดีภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี และพระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งยังดำเนินการต่อเนื่องกันมา (สายันต์ ไพรชาญจิตร์, 2548)

การจัดการแบบอุทยานประวัติศาสตร์ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แนวคิด มุมมอง และวิธีปฏิบัติต่อโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ บางพื้นที่คิดค้นประเพณีสาธิตงานประเพณีต่าง ๆ จัดงานรื่นเริงแสงสีเสียง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จากแนวคิดข้างต้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินอยู่ในพื้นที่เมืองเก่าและแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ดังกล่าวมาเป็นเวลานานจนถึงกับต้องโยกย้ายบ้านเรือนละทิ้งที่ทำกินไปอยู่ในพื้นที่อื่นเพื่อเสียสละให้รัฐโดยกรมศิลปากรได้พัฒนาโบราณสถานและพื้นที่ทั้งหมดเป็นอุทยานประวัติศาสตร์เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมจนปัจจุบัน

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อดีตเมืองหลวงของประเทศ มีโบราณสถานและแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก บนพื้นที่เกาะเมืองจำนวน 1,810 ไร่ ได้รับการยกย่อง และขึ้นทะเบียน เป็นมรดกโลก จากองค์การยูเนสโก ที่ประเทศ ตูเนเซีย เมื่อวันที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

13 ธันวาคม 2534 (นิตยา หัตถสินโยธิน, 2538) หลังจากนั้น กรมศิลปากรได้เสนอ แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ต่อคณะรัฐมนตรีและได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2536 มีคณะกรรมการ 2 ระดับ คือ ระดับรัฐบาลกลางและระดับท้องถิ่น ทำหน้าที่ให้นโยบายควบคุมการดำเนินงานและปฏิบัติงานตามลำดับ (คณะรัฐมนตรี, 2553)

การบริหารจัดการพื้นที่โบราณสถาน มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแล คือ กรมศิลปากร มีหน้าที่ ควบคุมดูแลรักษาโบราณสถานดำเนินงานอนุรักษ์ภายใต้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุด พ.ศ. 2535 บทบาทหน้าที่ ของกรมศิลปากร คือ ปกป้อง คุ้มครอง อนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมธำรงจารีตประเพณี พระราชพิธี และรัฐพิธีให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศสืบทอด สร้างสรรค์ เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ปรับเปลี่ยนระบบและกลไกการบริหารจัดการมรดกศิลปวัฒนธรรม จัดการองค์ความรู้และพัฒนามรดกศิลปวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยว และจัดการศึกษาเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ สืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืน (กรมศิลปากร, 2552)

ทั้งนี้ ลักษณะงานของกรมศิลปากร ประกอบด้วยงานวิชาการและงานด้านทักษะที่ต้องอาศัยการเรียนรู้สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ในการดำเนินงานด้านมรดกทางศิลปะวัฒนธรรมของชาติ มีทั้งงานที่ต้องดำเนินการเองและงานที่ภาคเอกชน องค์กรต่างๆ หรือหน่วยงานรัฐอื่นร่วมดำเนินการ และมีนโยบายให้ความร่วมมือกับต่างประเทศทั้งในรูปแบบของรัฐต่อรัฐ รัฐต่อองค์กรเอกชนของต่างประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศ

ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติให้หน่วยงานราชการส่วนกลางดำเนินการถ่ายโอนภารกิจด้านภารกิจด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้กรมศิลปากรต้องถ่ายโอนภารกิจสำคัญ 2 ภารกิจ คือ การจัดการดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุ และการจัดการดูแลพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ (สายันต์ ไพรชาญจิตร์, 2548)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในปี พ.ศ.2546 กรมศิลปากร ได้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจด้านการดูแลรักษาโบราณสถาน 2 ภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ภารกิจการบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กิจกรรมการรักษาความสะอาด ถากถางวัชพืชและกำจัดสิ่งกีดขวาง และการปกป้องคุ้มครองรักษาความปลอดภัยโบราณสถานที่มีความสำคัญระดับชาติและระดับท้องถิ่น และภารกิจการดูแลรักษาโบราณสถานตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กรมศิลปากรกำหนด โดยอนุญาตให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการกิจกรรมการซ่อมแซมเบื้องต้นตามรูปแบบ วัสดุ และวิธีการดั้งเดิม การค้ำยันโบราณสถาน การสงวนรักษา การเสริมความมั่นคงแข็งแรง การบูรณะ การปฏิสังขรณ์ การประกอบคืนสภาพด้วยวิธีการอนัสติโลและการประยุกต์ใช้สอยเฉพาะโบราณสถานที่มีความสำคัญในระดับท้องถิ่นเท่านั้น มิได้ถ่ายโอนภารกิจเกี่ยวกับโบราณสถานที่มีความสำคัญในระดับชาติให้ด้วย

ในขณะที่มีนโยบายการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นจากภาครัฐ ท้องถิ่นมองว่าการกระจายอำนาจของกรมศิลปากรยังไม่ได้ถ่ายโอนภารกิจทั้งหมดให้กับท้องถิ่น ซึ่งทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพียงแค่ดูแลพื้นที่ ด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ น้ำ ไฟ และการรักษาความสะอาด คนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนกรมศิลปากรควบคุมดูแลบูรณะซ่อมแซมโบราณสถาน เรื่องกฎหมาย พ.ร.บ.ต่าง ๆ ของโบราณสถาน และรับผิดชอบในเรื่องของการเก็บรายได้จากนักท่องเที่ยว (สมทรง สรรพโกศลกุล, 2551) ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ 2550 มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

นอกจากนี้ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยารวมทั้งประชาชนทุกคนในประเทศฐานะเจ้าของโบราณสถาน จารีตประเพณีท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา โดยรัฐธรรมนูญ 2550 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนของสิทธิชุมชน ในมาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมัยหลวงประดิษฐมนูธรรมพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยามีชาวบ้านตั้งถิ่นฐานจากการเป็นลูกจ้างในกอง ปรับปรุงเกาะเมือง จากนั้นจึงเริ่มมีชาวบ้านเรือนและที่อยู่อาศัยอย่างมั่นคงมากขึ้น ขณะเดียวกันสถานที่แห่งนี้ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในเกาะเมืองอยุธยาเอื้อประโยชน์ต่อการค้าขายของชาวบ้าน โดยชาวบ้านเองก็มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น แต่ในอีกทางหนึ่ง การใช้ชีวิตของชาวบ้านก็ถูกควบคุมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่มากขึ้น โดยเริ่มจากมูลนิธิพระมงคลบพิตร จนมาถึงกรมศิลปากรที่เข้ามาดูแลจัดระเบียบความเรียบร้อยในบริเวณนี้ขณะที่พื้นที่ถูกควบคุมการใช้ประโยชน์มากขึ้น แต่พื้นที่บริเวณนี้ก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่ทำมาหากินสำหรับชาวบ้าน ทำให้พื้นที่อันจำกัด ชาวบ้านจึงมีการแข่งขันทางการค้ากันสูงขึ้น ยิ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ชุมชนชาวบ้านไม่ได้มีความผูกพันกันเหนียวแน่นมากนัก เมื่อทางการได้เตรียมโยกย้ายบ้านเรือนและร้านค้าของชาวบ้าน แม้ว่าชาวบ้านไม่เห็นด้วยต่อทางการ แต่ก็ไม่ได้ทำการต่อต้านการจัดการของทางการอย่างเผชิญหน้าด้วยเงื่อนไขที่ไม่เอื้ออำนวย แต่การโต้ตอบต่อทางการสำหรับชาวบ้านมีหลายแบบ ในกรณีนี้ ชาวบ้านอาศัยเรื่องเล่าจากมุมมองของตนเอง หยิบยกเอาทรัพยากรทางสัญลักษณ์ที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้เพื่อสร้างความหมายที่แตกต่างกันไปจากความหมายของทางการที่มีต่อพื้นที่แห่งนี้ เพื่อโต้ตอบกับความหมายที่ทางการสร้างขึ้นและเพื่อแสดงให้เห็นถึงความผูกพันของชาวบ้านกับการดำรงอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ (ขจรจบ กุสุมาวลี, 2541)

การพัฒนาเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาที่ผ่านมาทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมสูญหายถูกทำลายทั้งโดยเอกชนหรือโดยรัฐเอง การใช้กฎหมาย ระเบียบวิธีการดำเนินงานของรัฐในส่วนของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่ประสบปัญหาเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์และกฎหมายบางประการมีปัญหาในทางปฏิบัติ ปัญหาหนึ่งคือการอนุรักษ์ขาดการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคือการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน การร่วมตัดสินใจ การร่วมสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง การเป็นกรรมการหรือผู้นำชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชน การรับรู้ปัญหาของพื้นที่ ระดับการศึกษาและการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ (นพวรรณ ธีระพันธ์เจริญ, 2548)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากชื่อเสียงความเป็นเมืองมรดกโลกทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวกันอย่างมากมาย โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรซึ่งถือว่าเป็นโบราณสถานสำคัญในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่มีแหล่งขายของที่ระลึกใหญ่ที่สุด การค้าขายสินค้าสร้างรายได้ให้แก่พ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่บริเวณวัดพอสมควร ซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวและการค้าขายทำให้ภาพรวมเศรษฐกิจของจังหวัดดีขึ้น ความเจริญเติบโตของเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการขยายและเร่งการพัฒนาเมืองเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จนมีพ่อค้าแม่ค้าจากต่างพื้นที่เข้ามาค้าขายร่วมด้วย การเพิ่มขึ้นของร้านค้า สถานที่ที่ทางการจัดไว้ให้กับพ่อค้าแม่ค้า ไม่เพียงพอกับร้านค้าที่เพิ่มขึ้นทำให้พื้นที่บริเวณวัดมงคลบพิตรเต็มไปด้วยร้านค้าที่แออัด มีเต็นท์และแผงค้าขายรุกล้ำเข้ามาบริเวณพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรเป็นสภาพที่ไม่น่ามอง โดยปัญหาคือ ร้านขายของมีอยู่ 2 ประเภทคือร้านค้าทรงไทยกับร้านค้าเต็นท์เหลือง ซึ่งเจ้าของทรงไทยกล่าวว่าร้านทรงไทยเป็นร้านที่มรดกโลกให้การรับรองให้ขายได้ ทางร้านเสียค่าธรรมเนียมถูกต้องตามกฎระเบียบทุกอย่าง แต่ร้านค้าที่เป็นเต็นท์เหลืองไม่เสียค่าใช้จ่ายเลย

การเป็นเมืองมรดกโลกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีความโดดเด่นทางด้านอารยธรรม วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ระบบการปกครอง สถาปัตยกรรม ผังเมือง ศิลปกรรม พาณิชยนาวี และเป็นเมืองหลวงเก่าของชาติที่ทิ้งร่องรอยไว้ให้คนรุ่นหลังรำลึกถึงอดีตที่เคยรุ่งเรือง ผลจากการเป็นเมืองมรดกโลกจึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยเมื่อปี 2550 มีนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาเยือนจำนวน 3.7 ล้านคน มีเงินหมุนเวียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามูลค่า 6,549 ล้านบาท ซึ่งตลอดระยะเวลา 16 ปีของการเป็นเมืองมรดกโลก สภาพเสื่อมโทรมในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์กลายเป็นปัญหาใหญ่ โดยเฉพาะร้านค้าแผงลอยที่บุกรุกเข้าไปจัดตั้งใกล้เขตโบราณสถานรอบ วิหารหลวงพ่อมงคลบพิตร และขอบกำแพงวัดพระศรีสรรเพชญ จำนวนกว่า 300 ร้านค้า ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้ คู คลองต่าง ๆ กลายเป็นแหล่งน้ำทิ้งของชุมชน อาทิ คลองมะขามเรียงซึ่งถือว่าเป็นลำคลองประวัติศาสตร์ ตกอยู่ในสภาพเน่าเสีย และแนวทางแก้ไขปัญหาร้านค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรคือมีการพูดคุยกัน

เมื่อเริ่มโอนภารกิจตามกฎหมายลงสู่ท้องถิ่นในบางพื้นที่ ท้องถิ่นและจังหวัดไม่สามารถเข้าไปดำเนินการได้ทั้งหมด เพราะ พ.ร.บ.โบราณสถานกรมศิลปากรยังเป็นผู้ดูแล โดยพื้นที่เกาะเมืองเกือบทั้งเกาะเป็นเขตผังเมืองพิเศษจะทำอะไรต้องยื่นแบบกรมศิลปากรให้พิจารณาอนุญาตเสียก่อนเมื่อท้องถิ่นเสนอโครงการใด ๆ ไป กรมศิลปากรมักไม่เห็นด้วย ทำให้การพัฒนาแก้ไขอะไรเป็นไปด้วยความล่าช้า และเมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่กรมศิลปากรก็เรียกร้องให้ท้องถิ่นและชาว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาร่วมกันรับผิดชอบ “อยุธยาถือเป็นเมืองท่องเที่ยว แต่เป็นเพียงทางผ่าน ไม่ได้อยู่ในการดูแลของเทศบาล เป็นเรื่องของการกระจายอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของกรมศิลปากร ไม่ถ่ายโอนอำนาจมาให้เทศบาล นั่นหมายถึงว่า ถ้ามีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวโบราณสถานที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ค่าธรรมเนียมเข้าชมเข้ากรมศิลปากรทั้งหมด ไม่ได้เข้าส่วนกลาง ไม่ได้เข้ากระทรวงการคลังด้วย แต่เมื่อออกมาจากโบราณสถานทุกอย่างเป็นของเทศบาลหมด ไม่ว่าเรื่องขยะ ไฟฟ้า ทำความสะอาด แต่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปกรมศิลปากรเก็บค่าใช้จ่าย” (สมทรง สรรพโกศลกุล, 2550)

ในสถานการณ์ปัจจุบัน กระแสข่าวการถูกถอดจากการเป็นเมืองมรดกโลกของพื้นที่นครประวัติศาสตร์ จากปัญหาสภาพแวดล้อม ที่มีสภาพทรุดโทรมกลุ่มผู้ค้าแผงลอยขายสินค้าไม่เป็นระเบียบและเพิ่มขึ้นจากอดีตเป็นจำนวนมาก ปัญหาการจราจร มีการก่อสร้างขยายถนนและปัญหาการปลูกสร้างอาคาร ภูมิทัศน์ถูกทำลายโดยเฉพาะพื้นที่บริเวณรอบวิหารพระมงคลบพิตร ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของประเทศในฐานะมรดกโลก ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัด ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งปรับปรุงภูมิทัศน์ และจัดระเบียบร้านค้าใหม่ ส่งผลกระทบต่ออาชีพการทำมาหากินของชุมชนและประชาชนที่ค้าขายในพื้นที่ จนนำไปสู่ความขัดแย้งในพื้นที่

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่การประชุมคณะกรรมการอำนวยการและควบคุมการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ครั้งที่ 2/2553 (คณะรัฐมนตรี, 2 มีนาคม 2553) โดยคณะกรรมการฯ ได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีให้รับทราบและเห็นชอบตามที่รองนายกรัฐมนตรี (นายสุเทพ เทือกสุบรรณ) ประธานคณะกรรมกรรมการฯ ที่เสนอการกำหนดกรอบอนุรักษ์มรดกโลกอยุธยาในแนวอนุรักษ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดทำเกณฑ์และบูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกฉบับให้สอดคล้องกับแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และอนุสัญญามรดกโลกการเวนคืนที่ดินที่ทับซ้อนโบราณสถาน รวมทั้งการควบคุมการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ Core Zone จำนวน 1,810 ไร่ ให้กรมศิลปากรเร่งรัดการประชุมเชิงปฏิบัติการกับทุกภาคส่วน โดยให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม

กรณีศึกษาของงานวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่าแต่ละหน่วยงานต่างมีวัตถุประสงค์และหน้าที่ในการอนุรักษ์ รักษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมประเพณี โบราณสถานและโบราณวัตถุ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือความขัดแย้งที่เกิดจากการบริหารจัดการที่ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากนโยบายของรัฐในเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาที่ให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชน ถ้าหากหน่วยงานทั้งภาครัฐประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นโดยให้ประชาชน ชุมชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการ ซึ่งพื้นที่บริเวณเกาะเมืองนครประวัติศาสตร์เป็นเมืองที่ไม่เคยร้างผู้คน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงมีประชาชนอาศัยอยู่ในชุมชน มีวิถีชีวิต การทำมาหากิน ซึ่งการนำกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมบริหารจัดการโดยเฉพาะประชาชนและชุมชนในพื้นที่ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เกิดความเข้าใจและรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมีการปลูกจิตสำนึกด้วยการสร้างองค์ความรู้ทางด้านคุณค่าและรู้จักหวงแหนในความเป็นมรดกของท้องถิ่นและของชาติ ประชาชนจึงเป็นกลไกสำคัญ ที่จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้

งานวิจัยครั้งนี้เกิดขึ้นเพื่อวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งโดยนำไปแก้ไขปัญหาในระยะยาวและกระจายอำนาจจากหน่วยงานภาครัฐที่เน้นการมีส่วนร่วมและการแสดงถึงเจตนารมณ์ของหน่วยงาน ที่จะบริหารจัดการร่วมกับภาคประชาชน ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งและขยายไปสู่การบริหารจัดการโบราณสถานอื่นๆ ที่มีปัญหาการบริหารจัดการจากบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น ที่ซ้ำซ้อน ไม่ชัดเจน โดยเน้นการนำกระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ เพื่อให้ชุมชนกับภาครัฐอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรโดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาจะให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในพื้นที่กับหน่วยงานภาครัฐ และทราบถึงความคิดเห็นของผู้ในพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนและผู้ค้าที่อยู่ในพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร และมีส่วนร่วมอนุรักษ์โบราณสถานโดยให้สอดคล้องไปกับแผนพัฒนาจังหวัด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ค้าและชุมชนในพื้นที่บริเวณวัดมงคลบพิตร กับอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ในการบริหารจัดการความขัดแย้งกับการบริหารจัดการในพื้นที่ โดยมีกลุ่มประชากรเป้าหมายในการศึกษาวิจัยคือประชาชนผู้ค้าที่อยู่บริเวณวัดมงคลบพิตรจำนวนทั้งสิ้น 187 คน และทำการศึกษาวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม 2553 - กุมภาพันธ์ 2554

นิยามศัพท์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์ที่มีขอบเขตและความหมายเฉพาะไว้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมดำเนินการ และมีส่วนร่วมสนับสนุน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีหลายระดับขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญของรัฐบาลด้วย ซึ่งสามารถจัดลำดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ ประชาชนมีส่วนร่วม ประชาชนเป็นที่ปรึกษา ประชาชนแสดงความคิดเห็น ประชาชนรับทราบ

การมีส่วนร่วมในการรับข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อ สื่อสารระหว่างผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางโครงการ แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ วิธีการให้ข้อมูลอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการใช้สื่ออื่นๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อบุคคล และหอกระจายข่าว

การมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็น/ปรึกษาหารือ(Consult) เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก คือ ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชน แสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง จากประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การมีส่วนร่วมในการมีบทบาท(Involve) เป็นระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้กำหนดนโยบาย และผู้วางโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือ(Collaborate) เป็นระดับที่สูงถัดไปจากระดับการปรึกษาหารือ คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบนโยบายหรือโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการ เป็นขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติร่วมกันดำเนินตามหรือโครงการร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การมีส่วนร่วมในการให้อำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและแนวคิดจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

3. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน

4. ข้อมูลพื้นฐานของการจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

นิยามของความขัดแย้ง

Folger *et al.* (2001: 5) ได้ให้คำจำกัดความของความขัดแย้งที่ครอบคลุมไว้ว่า ความขัดแย้งคือการปฏิสัมพันธ์ หรือสถานการณ์ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เชื่อว่าเป้าหมายของตนนั้น ไปด้วยกันไม่ได้กับของอีกฝ่าย และมองว่าถูกอีกฝ่ายขัดขวางไม่ให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ หรือทำให้ตนต้องประสบกับสิ่งที่ไม่ต้องการ โดยทั้งสองฝ่ายนั้น ลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะไม่สามารถได้สิ่งที่ตนต้องการด้วยตนเอง โดยปราศจากการยินยอมหรือการช่วยเหลือจากอีกฝ่าย

Prutt and Rubin (2006: 18) ได้ให้นิยามความขัดแย้ง คือความไม่ลงลอยหรือความตรงกันข้ามกันอย่างรุนแรง อันสืบเนื่องมาจากผลประโยชน์หรือแนวคิด ซึ่งรวมถึงการรับรู้ที่สวนทางกันของผลประโยชน์ หรือความเชื่อที่ว่าความปรารถนาในปัจจุบันของแต่ละฝ่ายไม่สนับสนุนบรรลุได้พร้อมกัน

Gordon (2002: 298) นิยามความขัดแย้งว่า ความขัดแย้งคือเรื่องของความไม่ลงรอยกัน ความตรงกันข้ามกัน หรือการต่อสู้ระหว่าง 2 ฝ่ายขึ้นไป ซึ่งเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันทางอิทธิพลและรวมถึงความแตกต่างทางอำนาจของแต่ละฝ่าย

อรุณ รักธรรม (2533: 124) ให้ความหมายว่า ความขัดแย้งขององค์กรก็คือ ความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิก หรือกลุ่มขององค์กรสองคนหรือมากกว่าเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับว่าพวกเขาจะต้องมีส่วนร่วมในทรัพยากรที่จำกัดหรืองานต่างๆ หรือพวกเขามีความแตกต่างกันในสถานภาพ เป้าหมาย ค่านิยมหรือการรับรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ ซึ่งความแตกต่างกันและไม่เห็นพ้องต้องกัน ต่างก็แสดงทัศนะของพวกเขาให้เด่นกว่าบุคคลอื่นหรือความต้องการของเขาไม่ได้รับการตอบสนอง

ดังนั้นความหมายของความขัดแย้งตามแนวคิดและทฤษฎีข้างต้นสรุปได้ว่าความขัดแย้งคือการที่หน่วยงาน บุคคลมีความคิดเห็นหรือการกระทำที่ไม่สอดคล้องกันตรงกัน การแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ระหว่างบุคคลกับบุคคล หน่วยงานกับบุคคล และหน่วยงานกับหน่วยงานผลที่ตามมาเป็นได้ทั้งผลเสีย และผลดีขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของบุคคลและหน่วยงานที่เกิดความขัดแย้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

องค์ประกอบของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งสามารถจำแนกออกเป็นสามองค์ประกอบด้วยกัน คือ ตัวบุคคล เนื้อหา และการปฏิสัมพันธ์

1. ตัวบุคคล ซึ่งหมายรวมถึงทุกฝ่ายในสถานการณ์ความขัดแย้ง โดยบุคคลคนหนึ่งนั้นมีทั้งพฤติกรรมและทัศนคติ การรับรู้ ทัศนคติต่าง ๆ เป็นเครื่องชี้พฤติกรรม เป็นที่มาของพฤติกรรม ดังนั้น การทำความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลใด จึงจำเป็นจะต้องทำความเข้าใจความคิด ความรู้สึกซึ่งเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ เสียก่อน

Weaver (2000: 73) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้อธิบายพฤติกรรมและความเชื่อโดยเปรียบเทียบกับภูเขาน้ำแข็ง โดย วิฟเวอร์ กล่าวว่าพฤติกรรมเปรียบเสมือนยอดภูเขาน้ำแข็งที่พ้นมาเหนือน้ำ เนื่องจากสามารถมองเห็นได้ง่ายและชัดเจน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเป็นผลมาจากส่วนที่อยู่ใต้น้ำ คือความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนวิธีคิด ซึ่งไม่อาจจะมองเห็นได้ชัดเจน ดังนั้นหนทางที่จะสามารถทำความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลอื่นได้ ก็คือต้องทำความเข้าใจความเชื่อและวิธีคิดของบุคคลนั้น และความขัดแย้งจะเกิดขึ้นเมื่อมีการชนกันของค่านิยมและวิธีคิดที่แตกต่างกัน

2. การปฏิสัมพันธ์ Folger *et al.* (2001: 29) เน้นว่าความขัดแย้งคือปฏิสัมพันธ์ เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้วคู่ขัดแย้งต้องมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งความสัมพันธ์นี้อาจจะพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น คือเกิดความไว้วางใจกันมากขึ้น หรือในทางที่เลวลง คือหวาดระแวงกันและกันไม่ต้องการร่วมมือกันก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของคู่ขัดแย้งเป็นสำคัญ แบบแผนพฤติกรรมที่คู่ขัดแย้งมีต่อกันและกันจะเป็นตัวกำหนดความรุนแรงของความขัดแย้งและความสัมพันธ์ระหว่างกัน และแบบแผนนั้น ๆ มักจะคงตัว ซ้ำรอย ไม่สูญหายไป

3. เนื้อหา Hammer (2001: 29) นักเจรจาต่อรองและผู้เชี่ยวชาญด้านการแก้ไขความขัดแย้งชาวอเมริกัน พบว่าเนื้อหาที่ขัดแย้งกันอาจจะไม่สำคัญเท่ากับอารมณ์และความรู้สึก การถกถียงกันในเรื่องเนื้อหาสาระมักจะตกลงกันไม่ได้ หรือตกลงกันได้ยากกว่าที่ควรจะเป็นถ้าอารมณ์และความรู้สึกของคู่ขัดแย้งไม่ได้รับการพิจารณาเท่าที่ควรสถานการณ์เช่นนี้จัดเป็นสถานการณ์ที่ “อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล” ซึ่งในทางกลับกัน หลายครั้งที่ปัญหาต่างๆ มักจะได้รับการแก้ไขไปได้อย่างไม่ยากเย็นนัก ถ้าคู่ขัดแย้งมีความคุ้นเคยกัน หรือมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นพื้นฐาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชนิดของความขัดแย้ง

1. ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) เป็นปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้ง อาจจะจากข้อมูลน้อยไป การแปลผลผิดพลาด การวิเคราะห์ออกมาด้วยความเห็นต่างกัน หรือแม้แต่ข้อมูลมากไปบางครั้งก็เป็นปัญหาความแตกต่างในการรับรู้ข้อมูล (Perception)

2. ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ (Interest Conflict) เป็นเหตุผลแห่งการแย่งชิงผลประโยชน์ในสิ่งที่ดูเหมือนมีหรือไม่เพียงพอเป็นเรื่องของทั้งตัวเนื้อหา กระบวนการ และจิตวิทยา (เช่น ยุติธรรมไหม) ส่วนใหญ่มองความขัดแย้งด้านผลประโยชน์เรามองเป็นเรื่องทรัพย์สิน เงินทอง หรือเนื้อหา แต่ความจริงยังหมายรวมถึงกระบวนการ เช่น ในการกระทำอะไรก็แล้วแต่ หากไม่ถูกขั้นตอนก็อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งได้เช่น ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมมีแต่สั่งมาจากข้างบน และยังหมายรวมถึงด้านจิตวิทยา หรือ อารมณ์ ความรู้สึกด้วย

3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) เป็นเรื่องของอำนาจ แย่งชิงอำนาจ การใช้อำนาจ ปัญหา โครงสร้างรวมไปถึง กฎ ระเบียบ บทบาท ภูมิศาสตร์ ระยะเวลาและระบบ เช่น เรื่องการกระจายอำนาจ

4. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) เป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรมต่าง ๆ ในอดีต อารมณ์ที่รุนแรง ความเข้าใจผิด การสื่อสารที่บกพร่อง ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์มีความสำคัญมาก เพราะหากความสัมพันธ์ดีความขัดแย้งก็จะไม่ค่อยเกิด หรือเกิดแล้วก็สามารถแก้ปัญหาให้กลับคืนมาได้ง่ายกว่าการที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน

5. ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Values Conflict) เป็นปัญหาระบบของความเชื่อ ความแตกต่างในค่านิยมขนบประเพณี ประวัติ การเลี้ยงดูที่หล่อหลอมเขาขึ้นมา เรื่องวัฒนธรรม ศาสนา ประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศ หรือชุมชนก็อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง ถ้าทุกคนมองแต่อดีตที่ไม่สามารถเปลี่ยนได้ หรือประวัติศาสตร์ที่เขียนขึ้นมาแตกต่างกัน

การแก้ปัญหาความขัดแย้ง

นงนุช วงษ์สุวรรณ (2535: 67-68) ได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม มีวิธีการ 6 วิธี ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. การเพิกเฉย

2. การหลีกหนี

3. การประนีประนอม

4. การใช้อำนาจวินิจฉัย

5. การใช้เสียงข้างมาก

6. การเผชิญหน้า

สาระสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม มีดังนี้

1. การเพิกเฉย ทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ว่ามีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้น ปล่อยให้ปัญหาสลายตัวไปเองตามธรรมชาติ อาศัยความใจเย็น อดทน และรอคอย จนภาวการณ์เช่นนั้นจะผ่านไป ทิ้งปัญหาไว้ให้คนอื่น ซึ่งจะเป็นผลเสียแก่องค์กร เพราะความขัดแย้งไม่ได้หมดไป หัวหน้างานที่เลือกใช้วิธีนี้มักจะเป็นพวกหนีงาน หรือผู้เผด็จการ

2. การหลีกหนี เป็นการแก้ปัญหาแบบขอไปที วิธีนี้อาจบรรเทาความขัดแย้งได้ แต่จะต้องเกิดปัญหาใหม่เรื่อยไปไม่จบสิ้น นักบริหารที่ใช้วิธีนี้ได้แก่ผู้หนีงาน และผู้ทำงานตามคำสั่งแต่อย่างเดียว

3. การประนีประนอม เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการไกล่เกลี่ย ต่อรองหรือขอร้องให้ทั้งสองฝ่ายยอมความกันเพื่อลดความรุนแรงของการขัดแย้งลง นักบริหารที่ใช้วิธีนี้ได้แก่ นักบุญ

4. การใช้อำนาจวินิจฉัย แก้ปัญหาโดยใช้อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ หรืออิทธิพลที่มีอยู่ให้คู่กรณียอมตกลง เป็นวิธีการจัดการกับความขัดแย้งอย่างเด็ดขาด และทำให้เกิดความสงบโดยเร็วแต่ในบางครั้งอาจทำให้เกิดการต่อต้านขึ้นได้ ผู้บริหารที่ใช้วิธีนี้ได้แก่ ผู้เผด็จการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. การใช้เสียงข้างมาก เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยอาศัยหลักประชาธิปไตย วิธีการนี้ทำให้เกิดผู้แพ้ ผู้ชนะ ซึ่งผู้แพ้ย่อมเกิดความไม่พอใจ แต่ถ้าทุกคนตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความเข้าใจด้วยเหตุผล ก็จะไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้าผู้แพ้ไม่ยอมรับก็อาจเกิดการต่อต้านขึ้นได้

6. การเผชิญหน้าแก้ปัญหา โดยใช้ทุกฝ่ายเผชิญหน้าเข้าหากันร่วมปรึกษาหารืออภิปรายปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และร่วมแสดงความคิดเห็น วิธีนี้อาจต้องใช้เวลามาก แต่จะได้ผลคุ้มค่าและเป็นวิธีที่นักบริหารยอมรับว่ามีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีอื่น ผู้บริหารที่ใช้วิธีนี้เป็นนักพัฒนาและนักบริหาร

อำนาจกับกระบวนการจัดการความขัดแย้ง

Folger *et al.* (2002: 120) ได้นิยามอำนาจไว้ว่า คือความสามารถที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือความสามารถในการควบคุม หรือมีอิทธิพลต่อเหตุการณ์และ/หรือบุคคล ซึ่งจะเห็นว่า อำนาจในคำจำกัดความนี้มีความหมายกว้าง ไม่ได้จำกัดเฉพาะเงินตรา หรืออำนาจตามกฎหมาย อาวุธ หรือพละกำลังซึ่งสะท้อนความหมายของอำนาจในแง่ของการข่มขู่บีบบังคับเท่านั้น แต่อาจหมายรวมถึงอำนาจในรูปแบบอื่น ๆ อีกมากมาย

Curle (1971) ได้เสนอว่าการแก้ไขความขัดแย้งที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่สมดุลนั้นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์แห่งอำนาจให้มีความเท่าเทียมกันหรือใกล้เคียงกันมากขึ้น โดยสามารถกระทำได้ 4 ขั้นตอนคือ การให้การศึกษา (Education) การเผชิญหน้า (Confrontation) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) และสันติภาพที่ยั่งยืน (Sustainable Peace)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม Brown and Moberg (1980: 483) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ในการตัดสินใจที่จะส่งผลกระทบต่อพวกเขาในอนาคต ซึ่งอาจจะถูกกำหนดขึ้นมาอย่างเป็นทางการหรือได้รับการสนับสนุนอย่างไม่เป็นทางการก็ได้

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527:81) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของคนในการจัดการ และควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่า สิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุดจักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้น สิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการแท้จริงและมั่นใจมากขึ้นว่า ผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอกันและผู้มีส่วนร่วมจะต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการนั้นด้วย วันรักษ์ ยังได้กล่าวเพิ่มเติม อีกว่าความรู้สึกเป็นเจ้าของนี้เองที่ทำให้การมีส่วนร่วมแตกต่างจากการร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา อันได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา การดำเนินงานตามแผนและการติดตามประเมินผล จึงจะถือได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ (2534: 74) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการ่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออก ซึ่งความรู้สึก นึกคิด แก้ไขปัญหาความต้องกา รของตนเอง โดยการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิฑูรย์ ปัญญากุล (2535) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่ประชาชนผู้ได้รับผลประโยชน์และ/หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนามีสิทธิในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาได้

ธวัช เบญจาทิกุล (2538) นิยามความหมายการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องโดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรมที่มุ่งสู่การพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1. มีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา 2. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน หรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินทุน วัสดุในกิจกรรมการพัฒนา

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2538) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่เน้นกระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เข้ามาร่วมเพราะหวังสิ่งตอบแทน และที่สำคัญการมีส่วนร่วมจะต้องสอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ด้วย และการมีส่วนร่วมมี 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วม เป็นการเข้าไปได้รับอำนาจที่จะคิดทำมากขึ้น ไม่ว่าในเรื่องการเมืองหรืออำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใด ๆ

2. การมีส่วนร่วม เป็นการร่วมกันอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มีความเท่าเทียมกัน และมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง (Active) มิใช่มีส่วนร่วมอย่างเฉื่อยชา (Passive)

3. การมีส่วนร่วม จะต้องได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นแรกของกระบวนการไปจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

4. การมีส่วนร่วมมักเป็นเรื่องที่ผู้ด้อยโอกาสขอแบ่งอำนาจจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าเพื่อปรับปรุงชีวิตของตนให้ดีขึ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เจริญ ภัสระ(2540: 1,3) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน(People's Participation) หรือการมีส่วนร่วมของชุมชน ว่าหมายถึง ความพร้อมและโอกาสที่ทั้งฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายประชาชนหรือชุมชน ยอมรับผิดชอบและกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และเจริญ ยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทัศนะที่แตกต่างกันอีก 4 ความหมาย คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการของประชาชน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ที่อยู่ในวงนอกระบอบราชการได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่าง ๆ ตามสภาวะสังคมที่มีอยู่

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคมและในการมีส่วนร่วม ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิด สร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

4. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญและแสดงถึงซึ่งวิธีการแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

เสน่ห์ จามริก(2540) ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงการให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วมต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการค้นหา 2. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่มาของปัญหา 3. การมีส่วนร่วมในการร่วมวิธีการและวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา 4. การมีส่วนร่วมในการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดำเนินงานตามแผน และ 5. การมีส่วนร่วมในการประเมิน วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ หมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมจัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ

ธนาคารโลก (1996) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีอิทธิพลและมีส่วนร่วมในการริเริ่มการพัฒนาและการตัดสินใจที่มีผลต่อทรัพยากรทั้งหลายและมีผลต่อเขาทั้งหลาย

Prachayanuporn (1997) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน (popular participation) ว่าหมายถึง การให้ความร่วมมือสนับสนุนของประชาชนด้วยความเต็มใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับ โอกาสในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน หรือในฐานะที่เป็นพลเมือง ที่ได้แสดงความคิดเห็น ได้ใช้และพัฒนาทักษะของตนฝึกฝนเพื่อที่จะพึ่งตนเองได้และทดสอบความเป็นผู้นำในการพัฒนาด้วยตนเองในระดับที่สูงขึ้น โดยทั่วไปแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชน จะมุ่งเน้นใน กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการดำเนินโครงการ ที่จะมีผลต่ออนาคต และการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น ในการบริหารจัดการและปฏิบัติเป็นเป้าหมายสำคัญของยุทธศาสตร์นี้

อรพินท์ สพโชคชัย (2550) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1.ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

3.ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขา อาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น

4.ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการ เมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการ ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย ทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

5.ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยว กับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ถวิลวดี บุรีกุล (2551) มีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมอธิบายได้ในหลายมิติ ทั้งในแง่ของมิติความลึกทั้งในเชิงกว้าง ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใด โครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า คือการที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่าง ๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่าบุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

7. การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะให้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

จากความหมายหรือนิยามของการมีส่วนร่วมของประชาชน ของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้ให้ไว้โดยรวมแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชน ก็คือ กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวางแผน การตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และติดตามประเมินผล ที่ได้รับประโยชน์หรือได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาจากภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วย การแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

มี 3 ด้าน คือ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552)

1. ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่ง ๆ จะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจถูกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2. ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

3. ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัด โดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

ระดับขั้นและเครื่องมือการมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีระดับขั้นตามแนวคิดของโคเฮ็นและอัฟออฟ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประการแรกที่จะต้องทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ การตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน ได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในด้วย ผลประโยชน์ของโครงการในทางบวกและลบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (View) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลและสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

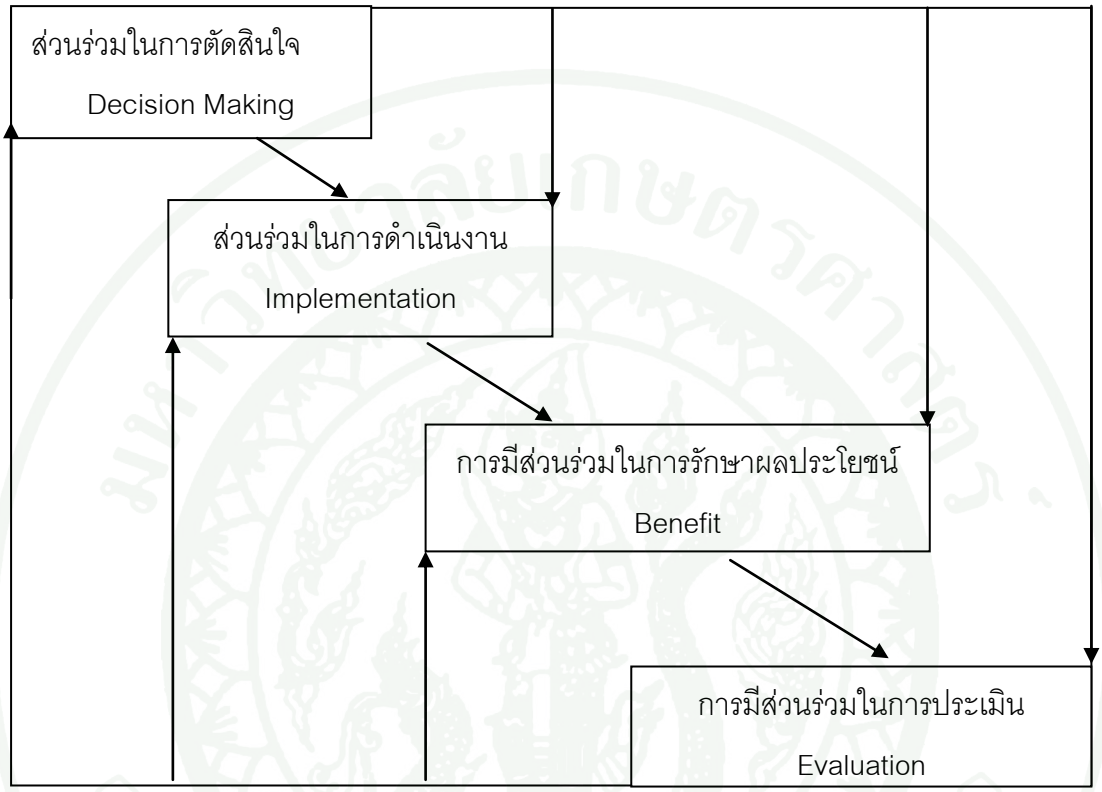

ภาพที่ 1 แสดงวงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff
ที่มา: Cohen and Uphoff (1980)

ปราณี พันธุมสินชัย (2536) ได้อธิบายว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วม สามารถทำได้หลายระดับขึ้นอยู่กับรัฐบาลแต่ละยุคว่าจะให้ความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยต่างกันคือ

1. ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ หมายถึงให้ประชาชนเข้าจัดการหรือดำเนินการเอง โดยไม่มีการติดต่อกับรัฐบาลก่อนซึ่งอาจมีการโต้ตอบจากรัฐบาล ตัวอย่างเช่น การตั้งศาลเตี้ย การเดินขบวน การเข้ายึดสถานที่ของทางราชการเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม เป็นต้น โดยในรูปแบบที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับอำนาจของรัฐบาลซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อกัน กล่าวคือ ถ้าประชาชนมีส่วนร่วมมาก รัฐบาลก็จะมีอำนาจน้องลงหรือในทางกลับกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

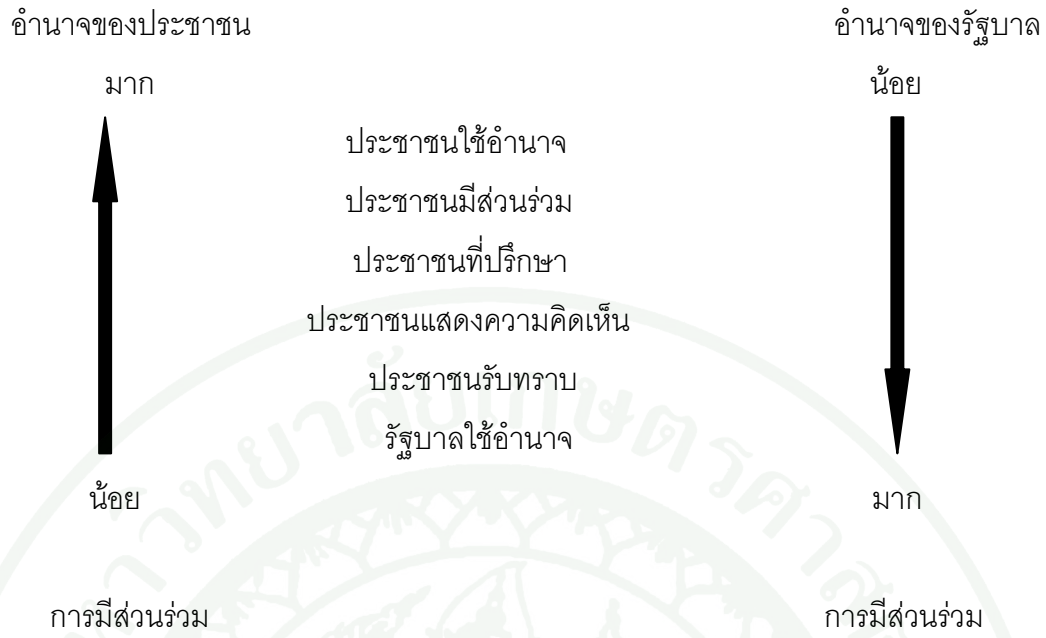

ภาพที่ 2 การให้ประชาชนมีส่วนร่วม
ที่มา: ปราณี พันธุมสินชัย (2536)

2. ประชาชนและรัฐบาลร่วมกันแก้ปัญหา โดยมีอำนาจเท่าเทียมกัน เช่น โครงการทำความสะอาดหมู่บ้าน การสร้างถนน และขุดบ่อน้ำในหมู่บ้าน เป็นต้น

3. ประชาชนเป็นที่ปรึกษา หมายถึง รัฐบาลขอความคิดเห็นจากประชาชนและตั้งใจที่จะกระทำการตามความเห็นนั้น แต่ก็ยังมีอำนาจที่จะไม่รับความรับความคิดเห็นนั้นไปปฏิบัติ เช่น การตั้งคณะกรรมการเพื่อการประสานงานระหว่างประชาชนและส่วนราชการ การแต่งตั้งคณะที่ปรึกษา การชุมชนกลุ่มย่อยเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น

4. ประชาชนแสดงความคิดเห็นรัฐบาลให้โอกาสประชาชนได้แสดงความคิดเห็นปฏิบัติและยังมีอำนาจที่จะไม่รับฟังความคิดเห็นนั้น เช่น การประชุมใหญ่ที่ให้โอกาสประชาชนทุกคนได้แสดงความคิดเห็น การขอความเห็นในกฎระเบียบที่กำลังจะนำออกมาใช้

5. ประชาชนรับทราบ เป็นการแถลงข่าวสารและ/หรือมติของรัฐบาลให้ประชาชนได้รับทราบประชาชนอาจมีปฏิกิริยา โต้ตอบหรือไม่มีก็ได้ เช่น การแถลงถึงโครงการต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้มีมติให้ดำเนินการ การริเริ่มกฎหมายต่าง ๆ และ การเวนคืนที่ดิน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. รัฐบาลใช้อำนาจ กล่าวคือ รัฐบาลใช้อำนาจจัดการโดยไม่แจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ตัวอย่างเช่น การสืบสาน จับกุมผู้กระทำผิดกรณีต่าง ๆ โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า

สถาบันวิจัยสังคม และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ , 2549) ได้จัดประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอิงพัฒนาการของโครงการพัฒนาเป็นเกณฑ์ คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยภารกิจสำคัญ 5 ประการ

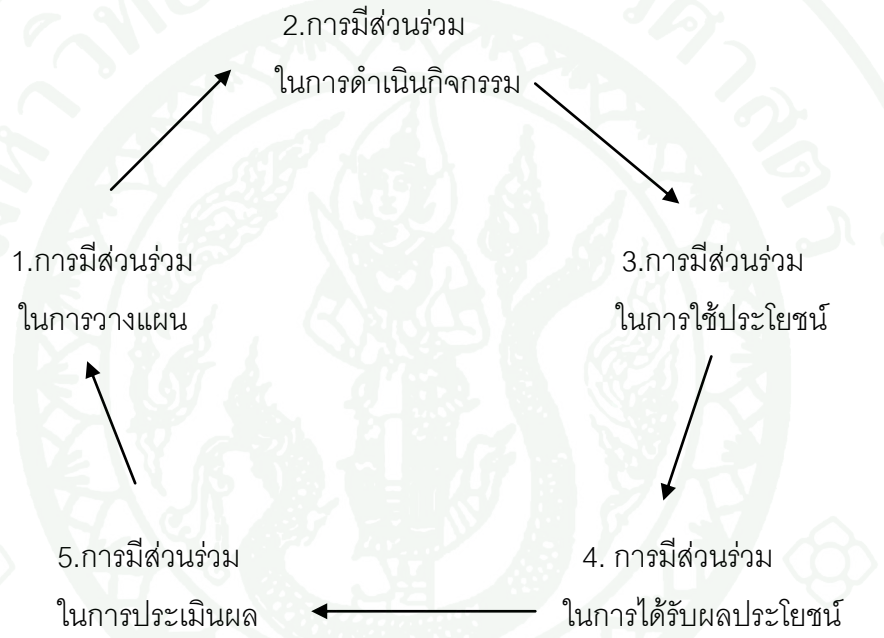

ภาพที่ 3 กระบวนการมีส่วนร่วม
ที่มา: ปาริชาต สถาปิตานนท์ และคณะ (2549)

ภารกิจที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Participation in planning) ได้แก่ การที่ประชาชนมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการวางแผนโครงการ นับตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน การกำหนดแนวทางในการติดตามและประเมินผลโครงการ

ภารกิจที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Participation in implementation) ได้แก่ การสนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ และการประสานความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภารกิจที่ 3 การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ (Participation in utilization) ได้แก่ การนำเอากิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะในด้านการเพิ่มระดับการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

ภารกิจที่ 4 การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (Participation in benefit-sharing) ได้แก่ การแจกจ่ายประโยชน์ต่าง ๆ ในการพัฒนาอย่างยุติธรรม

ภารกิจที่ 5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in evaluation) ได้แก่ การให้ประชาชนได้รับทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อร่วมกันหาทางแก้ไขในลำดับต่อไป

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน 5 ระดับ หมายถึง ระดับการมีส่วนรวมของประชาชนที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานภาครัฐจะเลือกตัดสินใจออกแบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจากระดับการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดย International Association for Public Participation IAP2 ซึ่งเป็นสถาบันนานาชาติเพื่อการมีส่วนร่วมของสาธารณะ ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2550)

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย โดยมีตัวแทนจากภาคประชาชนเข้าร่วม เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

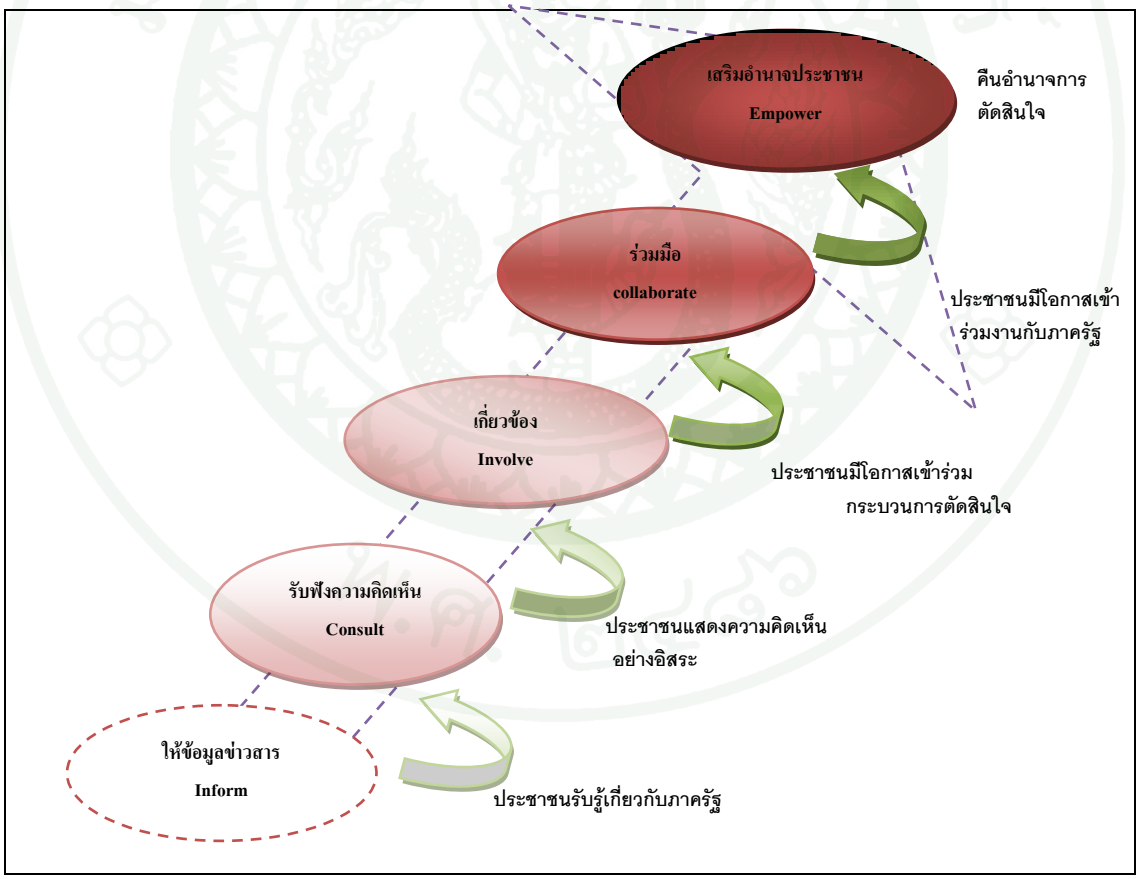

ภาพที่ 4 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา: สำนักคณะกรรมการพัฒนาระบบราชาการ (2550)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อุปสรรคและปัญหาของการมีส่วนร่วม

ถวิลวดี บุรีกุล (2550) พบว่าปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอยู่มาก เพราะยังมีข้อจำกัดในการแปลงการมีส่วนร่วมจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม และโอกาสช่องทางต่าง ๆ ยังแคบมากสำหรับประชาชนทั่วไป ยกเว้นชนชั้นผู้นำที่สามารถใช้ประโยชน์จากการหาช่องว่างของกฎ ระเบียบ และอำนาจที่มีพร้อมระบบอุปถัมภ์เข้าหาผลประโยชน์บนความทุกข์ของประชาชน และประเทศชาติโดยรวมนำไปสู่ความขัดแย้งต่าง ๆ และจากการที่ประชาชนไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายของรัฐ

ปัทมา สูบกำปัง (2553) พบปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ประชาชนขาดการมีส่วนร่วม คือ

(1) ยังขาดกฎหมายลูกออกมารองรับหลักการของรัฐธรรมนูญทำให้ประชาชนไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

(2) กฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ซึ่งออกมาบังคับใช้ก่อนรัฐธรรมนูญขาดความสอดคล้องกับเจตนารมณ์และหลักการของรัฐธรรมนูญ

(3) การปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีข้อจำกัดหรือเงื่อนไข และขาดความชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แม้ว่าประชาชนจะอ้างอิงหลักการตามรัฐธรรมนูญ แต่ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงยึดข้อกฎหมายซึ่งบังคับใช้มาก่อนรัฐธรรมนูญ ทำให้สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนมีข้อจำกัดและเงื่อนไขที่ไม่อาจบรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้

(4) การขาดข้อมูล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน โดยที่ภาคประชาชนพยายามเรียกร้องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ในขณะที่ภาครัฐมักจะอ้างความถูกต้องชอบธรรมในการใช้อำนาจตามกฎหมาย กฎระเบียบซึ่งยังมิได้พัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(5) ทัศนคติและค่านิยมที่แตกต่างกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและภาคประชาชน ทำให้มีการใช้และตีความ “การมีส่วนร่วม” ในมิติที่แตกต่างกัน

คนึงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545) อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

1. ปัญหาด้านการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิด และความสำคัญของการมีส่วนร่วม ในส่วนที่เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และความเชื่อดั้งเดิมว่า ข้าราชการคือ นายของประชาชน ประชาชนไม่มีความรู้ความสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจใด ๆ ได้ ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้จึงมีจำกัด

2. ปัญหาด้านโครงสร้างกฎหมายและกระบวนการนโยบายที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เพราะช่องทางเข้าถึงกระบวนการต่าง ๆ เป็นไปโดยยากและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่จะช่วยเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมเหล่านี้ไม่ออกมาใช้ ทำให้เข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมไม่ชัดเจนและตีความต่าง ๆ กันไปในหลาย ๆ ฝาย จนประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมตามปกติได้

3. ปัญหาการใช้เครื่องมือการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากความรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วมของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่าง ๆ และประชาชนไม่เท่ากัน ประกอบกับเทคนิคของการมีส่วนร่วมมิได้มีการเรียนการสอนกันมาก่อน

4. ปัญหาเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองและความพร้อมของประชาชน นับแต่อดีตมีการใช้วัฒนธรรมเชิงอำนาจ ที่เห็นการใช้อำนาจเหนือ (power over) ประชาชนเป็นเรื่องปกติ เมื่อประชาชนเกิดรู้สิทธิของตนในการมีส่วนร่วม และเรียกร้องสิทธินั้นบ้างก็จะถูกผู้เคยชินกับวัฒนธรรมเดิมๆ ที่เน้นการใช้อำนาจ เข้าจัดการ และนำไปสู่ความรุนแรง

5. ปัญหาด้านความพร้อมของภาครัฐ โดยเฉพาะความเคยชินของข้าราชการที่คอยรับฟังคำสั่งตามลำดับขั้น ของสายการบังคับบัญชาไม่จำเป็นต้องรับฟังความคิดของประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึง นอกจากนี้การสนับสนุนด้านงบประมาณที่มาจากภาครัฐทำให้ข้าราชการตอบสนองต่อฝ่ายบริหารเสียส่วนมาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. ปัญหาเกี่ยวกับตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในด้านการเมือง และมิใช่ด้านการเมือง เนื่องจากไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนที่จะบอกให้ทราบว่าประชาชนมีส่วนร่วมแล้วหรือยัง หรือหน่วยงานของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทำงานให้ดีขึ้นได้ เพราะไม่มีมาตรฐานในการทำงานที่ชัดเจน

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน

บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชน (Community) เป็นหน่วยสังคมที่เกิดจากหมู่คณะที่ดำรงอยู่โดยมีสายสัมพันธ์ระหว่างกันตามธรรมชาติและย่อมมีสภาพบุคคลคือมีสิทธิและอำนาจหน้าที่ได้ตามสภาพความเป็นจริง เกิดจากการที่คณะบุคคลมาดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันตามขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี และโดยปกติย่อมถือเอาท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นหลักแหล่งในการดำเนินวิถีชีวิต โดยมิได้มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงแต่มีความผูกพันระหว่างกัน และมีองค์กรหรือกลไกในการตัดสินใจร่วมกันอย่างมีแบบแผนเป็นกิจจะลักษณะ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งอำนาจรัฐ ลักษณะสำคัญของสิทธิชุมชนและสิทธิในการปกครองตนเองจากแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจรัฐสู่ท้องถิ่น และแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไปสู่ชุมชนวิชาชีพ และชุมชนหรือสมาคมผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ เป็นแนวคิดที่ขยายตัวออกไปพร้อม ๆ กับสำนึกในการปกครองตนเอง หรือสำนึกอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมของประชาชนและชุมชนที่ควบคู่ไปกับการไม่ไว้วางใจให้รัฐมีอำนาจรวมศูนย์สู่ส่วนกลางมากเกินไป ก็คือสิทธิการมีส่วนร่วม “Right to Participation” หรือ บางทีก็มีผู้เรียกว่าสิทธิปกครองตนเอง “Right to Self Regulation” กล่าวคือมีส่วนร่วม ในส่วนที่รัฐหรือกฎหมายได้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่แต่ผู้เดียวของรัฐหรือเอกชนอื่นแล้ว และเหตุผลสำคัญของการที่รัฐพึงยอมให้มีผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการแบ่งสันปันส่วนคือ การแบ่งสันปันส่วนโดยวิธียอมรับการมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมสูงสุด และโดยทั่วไปการจัดสรรปันส่วนโดยวิธียอมให้บุคคล คณะบุคคล หรือหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมแล้วนั้นแต่เป็นการแบ่งสันปันส่วนสมบัติสาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมที่เรียกว่า Common Good or Public Goods เป็นสำคัญ (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2550)

โดยมีเนื้อหาสาระของสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชน ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ส่วนของสิทธิชุมชน ที่มีความสำคัญ 2 ประการ คือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน (มาตรา 66)

2. สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม (มาตรา 67)

สิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชน ทั้งในแง่สิทธิในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญรับรองให้มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งพื้นฐานระหว่างรัฐกับชุมชน

แต่เดิมบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนมีสิทธิเหนือที่ดินหรือทรัพยากรอื่นๆ ในชุมชนในฐานะเป็นทรัพย์สินที่มีไว้สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน โดยชุมชนเป็นผู้จัดระเบียบในการครอบครองเหนือทรัพย์สินและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินเหล่านี้ สิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิตามสภาพความเป็นจริง (de facto) แต่ไม่ใช่สิทธิทางกฎหมาย (de jure) เพราะตามหลักกฎหมายและจารีตประเพณีโบราณของไทย ทรัพย์สินเหล่านี้ไม่ใช่กรรมสิทธิ์ของราษฎรคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นสิทธิของหัวหน้าสูงสุดของชุมชนคือพระมหากษัตริย์ ซึ่งปกติจะทรงใช้สิทธินั้นเพื่อประโยชน์แก่แผ่นดิน หรือเพื่อประโยชน์แก่ราษฎร โดยส่วนรวม ต่อมากฎหมายหรือธรรมเนียมโบราณได้รับการปรับเปลี่ยนในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ให้มีลักษณะเป็นสิทธิเด็ดขาดแก่รัฐในฐานะผู้ปกครองส่วนกลาง แต่ในทางปฏิบัติอำนาจของกษัตริย์ไม่สามารถทำได้ ดังนั้นราษฎรที่เป็นสมาชิกในท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นผู้ครอบครองใช้สอยทรัพยากรต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เกิดเป็นสิทธิตามสภาพความเป็นจริง การถือครองสิทธิหรือการใช้สอยประโยชน์ย่อมจะเกิดการพิพาท แก่งแย่งกันในระหว่างสมาชิกของชุมชน ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันหรือแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน จึงจำเป็นต้องมีการวางระเบียบแห่งชุมชนเกี่ยวกับการใช้สอยประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ต่อมาเมื่ออำนาจรัฐส่วนกลางเข้มแข็งขึ้น ก็มีการวางโครงสร้างและกลไกของรัฐให้มีอำนาจรวมศูนย์มากขึ้น ในระยะเริ่มแรกกลไกเหล่านี้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการหารายได้เข้ารัฐ หรือการจัดเก็บค่าธรรมเนียมและค่าอากร การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การเก็บค่าอากรน้ำ การเก็บค่าภาคหลวงไม้และแร่ธาตุ เป็นหลัก

ในระยะต่อมา การรวบอำนาจจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกีดกันชุมชนซึ่งอาศัยทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีพนี้ ไม่เพียงแต่จะก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่ชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นโดยเฉพาะเท่านั้น แต่กลับก่อให้เกิดปัญหาสังคม และเกิดกระบวนการเลี่ยงกฎหมาย และการบุกรุกทำลายทรัพยากร สิ่งแวดล้อมโดยผิดกฎหมายกว้างขวางยิ่งขึ้น เมื่อหน่วยงานของรัฐดำเนินนโยบายผ่อนปรน ก็เกิดการฉกฉวยโอกาสจากกลุ่มทุนใช้ประชาชนท้องถิ่นเป็นเครื่องกำบัง ใช้กลวิธีบุกรุกหาประโยชน์จากทรัพยากรจนเกินขอบเขตยิ่งขึ้น จนเกิดเป็นผลเสียแก่ประเทศชาติในระยะยาว และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนตามภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ซึ่งเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมและการรักษาระบบนิเวศน์อันเป็นฐานทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น และเป็นทางไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและพอเพียงที่เชื่อกันว่าจะเป็นทางออกของสังคมไทยก็จะสลายตัวไปด้วย

สิทธิชุมชนกับฐานทรัพยากรชุมชน

ชุมชน คือ ตัวตนทางสังคมและการเมืองอีกลักษณะหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์ซับซ้อนในด้านหนึ่ง คือ การจัดความสัมพันธ์ในมวลหมู่สมาชิกชุมชน เช่น วิถีชีวิต การใช้ทรัพยากร การผลิต การทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น แต่ในอีกด้านหนึ่งต้องจัดความสัมพันธ์กับภายนอกที่จะมากระทบต่อการดำรงอยู่ของชุมชนด้วย ชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีสมาชิกต้องพึ่งพาฐานทรัพยากรร่วมกัน ทำการผลิตร่วมกัน มีวัฒนธรรม ประเพณีร่วมกัน ตัวตนแบบปัจเจกไม่ค่อยมีพลังมากนักในการปกป้องวิถีชีวิต และกำหนดทิศทางตนเอง ดังนั้น ความเป็นชุมชนถูกใช้ต่อสู้ต่อรองกับอำนาจทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อธำรงรักษาตัวตนของชุมชนเอาไว้ โดยเฉพาะในมิติฐานทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีคุณค่าความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชน เพราะสมาชิกในชุมชนต่างต้องใช้ทรัพยากรร่วมกันและมีการพัฒนาวิธีการใช้ทรัพยากร เพื่อสนองความอยู่รอดและความต้องการของชุมชน ในอีกด้านหนึ่งชุมชนต้องร่วมมือกันปกป้องรักษาฐานทรัพยากรชุมชนมิให้ภายนอกเข้ามารุกล้ำ ทำลาย หรือปิดกั้นการใช้ทรัพยากรของชุมชน โดยทรัพยากรชุมชน (Community Resources) ในที่นี้ หมายถึง สรรพสิ่งที่อยู่ในชุมชน แบ่งออกเป็น 3

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

องค์ประกอบใหญ่คือ ทรัพยากรทางชีวภาพ ได้แก่ มนุษย์ สัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก ต่อมาทรัพยากรทางกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรตามธรรมชาติ คือ ดิน น้ำ แร่ธาตุ ป่าไม้ พลังงาน อากาศ และแสง ทรัพยากรชุมชนสุดท้ายคือทรัพยากรชุมชนที่ชุมชนสร้างขึ้น ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง โบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา กลุ่ม และองค์กรชุมชน ต่าง ๆ เป็นต้น (ประภาส ปิ่นตบแต่ง , 2549)

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยกับการจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชดำรัสแนวคิดทฤษฎีสำหรับการจัดการทรัพยากรโบราณคดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินประพาสโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การก่อสร้างอาคารสมัยนี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างคนเดียว แต่เรื่องโบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อิฐเก่า ๆ แผ่นเดียวก็มีค่า ควรจะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย อยุธยา และกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย (พระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2506)

การดูแลโบราณสถานในระดับท้องถิ่นคือการทำนุบำรุง คุ้มครอง บำรุงรักษา ตลอดจนซ่อมแซมบูรณะโบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่ดี และมั่นคงแข็งแรง ยับยั้งการชำรุดเสื่อมสภาพ และยืดอายุให้ยืนยาว โดยยังคงคุณค่าไว้ได้ต่อไป ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขตามที่กรมศิลปากร (หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย) กำหนด โดยการดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่น ในด้านการซ่อมแซมเบื้องต้น ตามรูปแบบวัสดุและวิธีดั้งเดิม การค้ำยันโบราณสถาน และการสงวนรักษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีบุคลากรตามที่กรมศิลปากร กำหนดไว้ เช่น นักโบราณคดี สถาปนิก วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ นักวิชาการ ช่างศิลป์ และบุคลากรกลุ่มช่างเทคนิค การขออนุญาตดำเนินการต้องจัดส่งรายงานสรุปข้อมูลเบื้องต้น รายงานภาพถ่าย และแบบสภาพโบราณสถานก่อนการอนุรักษ์ ต่อกรมศิลปากร เพื่อขออนุมัติดำเนินการทุกครั้ง ส่วน การเสริมความมั่นคง การบูรณะปฏิสังขรณ์ การประกอบคืนสภาพ และการประยุกต์การใช้สอย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กรมศิลปากร กำหนด ได้แก่ การมีบุคลากรที่กำหนดและการดำเนินงานตามขั้นตอนการอนุรักษ์ ดังนั้นก่อนการดำเนินการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องจัดส่งรายงานสรุปข้อมูลเบื้องต้น รายงานสรุปข้อมูล แบบสภาพ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โบราณสถานก่อนการอนุรักษ์และหลังการขุดแต่ง แบบวิเคราะห์โบราณสถานและรายงานอ้างอิง ประกอบการวิเคราะห์รูปแบบเสริมความมั่นคง และรายการประกอบแบบ เพื่อขออนุมัติดำเนินการจากกรมศิลปากร (คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี , 2547)

แนวทางการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึงปฏิบัติ

การอนุรักษ์วัฒนธรรม การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนถึงความเป็นมาความสำคัญ และประโยชน์ของโบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นกิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถขอดำเนินการได้ โดยท้องถิ่นจะส่งเสริมให้การศึกษาเกี่ยวกับประเภท ความสำคัญ คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมในระบบโรงเรียนทุกระดับ ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัย เรียนรู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้มีการนำเอาประเพณีสำคัญ ๆ ของชาติและท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรเอกชน ได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา บูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานโบราณวัตถุสำคัญ ๆ ในท้องถิ่น การดำเนินการประชาสัมพันธ์ และกาดำเนินการอนุรักษ์บำรุงดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุตามหลักวิชาการ ภายใต้ความเห็นชอบจากกรมศิลปากร (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น , 2547)

การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานและการดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบภารกิจในการบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน และการดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่น โบราณสถานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบพื้นที่ จึงมีภาระหน้าที่ที่จะต้องปกป้องคุ้มครองและบำรุงรักษาโบราณสถานที่ต้องอยู่ในเขตพื้นที่นั้น ๆ ร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมาย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดแนวทางความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตามกฎหมายให้ชัดเจน ดังนี้ (คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2547)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. การเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานและการดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่น กรมศิลปากร จะดำเนินการ คือ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณสถาน หน่วยงานที่รับผิดชอบของกรมศิลปากร จะดำเนินการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณสถาน ร่วมทั้งวิธีการและเกณฑ์ในการบำรุงรักษาขั้นพื้นฐาน ด้านงบประมาณ ในระยะแรก กรมศิลปากร จะจัดสรรเงินงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับ ในระยะต่อไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องตั้งงบประมาณเองตามเกณฑ์สำนักงบประมาณ และด้านบุคลากร ในภารกิจการดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่น จำเป็นต้องมีบุคลากร ที่มีความรู้หรือประสบการณ์ในเรื่องโบราณสถาน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปกรรมท้องถิ่น

2. การมอบหมายภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชองของกรมศิลปากร ถึงความพร้อมในการบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน ซึ่งถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่พร้อมรับการถ่ายโอนเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านขีดความสามารถและสาเหตุอื่นใด อาจให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการแทนไปก่อน หรือดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น หรืออาจจัดซื้อจัดจ้างจากหน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนดำเนินการแทนได้

3. การประสานงานและการจัดทำแผนงาน/โครงการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำแผนงาน/โครงการในการบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน และการดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบของกรมศิลปากร ซึ่งการบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานหน่วยงานรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน

การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในท้องถิ่น

กระบวนการหรือชุดของการกระทำหรือกิจกรรมที่ดำเนินการเกี่ยวเนื่องกับโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อตอบสนองการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งชุดของการกระทำหรือกิจกรรมที่เรียกว่า การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดี ประกอบด้วยกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ 8 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ (สายันต์ ไพรชาญจิตร์, 2548)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1) การศึกษาวิจัยหรือการสร้างความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับทรัพยากรทางโบราณคดีที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งในเชิงกายภาพ เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ ประวัติศาสตร์ ประโยชน์ใช้สอยในอดีต กิจกรรมการศึกษาวิจัยหรือการสร้างความรู้เป็นสิ่งจำเป็นลำดับแรก มุ่งเน้นให้ทุกคนในองค์กร และประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการศึกษาวิจัยกันเอง โดยมีนักวิชาการคอยเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ

2) การประเมินคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรทางโบราณคดี เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้สามารถทราบว่าทรัพยากรทางโบราณคดีชนิดต่าง ๆ มีคุณค่าทางด้านใดบ้าง และดำเนินการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งท่องเที่ยว ก็จะสามารถตัดสินใจและวางแผนว่าจะทำอย่างไรต่อไปจึงจะเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อท้องถิ่นและประเทศโดยรวม ซึ่งเมื่อมีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาทางกายภาพอื่น ๆ เช่น การก่อสร้างอาคาร สถานที่ ถนน ขุดสระ การขยายพื้นที่ฯ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็สามารถทราบได้ว่าจะวางแผนอย่างไรจึงจะไม่เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรทางโบราณคดี

3) การจัดการความรู้เรื่องทรัพยากร โดยการสร้าง จัดระบบ จัดแสดงโบราณวัตถุ ข้อมูลประสบการณ์ในรูปแบบของพิพิธภัณฑสถาน หรือพัฒนาหลุมขุดค้นในแหล่งโบราณคดี เพื่อเผยแพร่ให้แก่คนในท้องถิ่น คนต่างถิ่น และสาธารณชน ได้ทราบและได้เรียนรู้ โดยการจัดแสดง จัดให้มีสิ่งพิมพ์หรือ สื่อต่าง ๆ ออกเผยแพร่

4) การบริรักษ์ หมายถึง การคงไว้ซึ่ง สภาพทางกายภาพและคุณค่าของทรัพยากรทางโบราณคดี เพื่อประโยชน์ในการศึกษา การทัศนศึกษาหรือการท่องเที่ยวโดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมในสภาพแวดล้อมของทรัพยากรวัฒนธรรมแต่ละประเภทแต่ละแห่ง เช่น การเสริมสร้างความเข็งแรงของสิ่งก่อสร้างหรือวัตถุ การบูรณะ การจำลองหรือทำเทียม การถอดพิมพ์ การสร้างขึ้นใหม่ การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์รวมไปถึงการสร้างและบังคับการใช้กฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติและข้อห้ามต่าง ๆ เพื่อ สนองต่อความประสงค์ที่จะทำให้ทรัพยากรวัฒนธรรมคงอยู่และชุมชนสามารถใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

5) การสร้างเครือข่ายขยายความร่วมมือ ด้วยทรัพยากรโบราณคดีเป็นสมบัติส่วนรวม ผู้คนเกี่ยวข้องเป็นเจ้าของร่วมกันหลายกลุ่มหลายฝ่ายทั้งคนในชุมชนท้องถิ่น คนในภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6) การฟื้นฟู ผลิตซ้ำ และสร้างใหม่ เป็นการสร้างความหมาย คุณค่า และกำหนดบทบาทและหน้าที่ใหม่ให้กับทรัพยากรทางโบราณคดีที่มีอยู่แต่อาจจะไม่ได้ทำหน้าที่ดั้งเดิมอย่างที่เคยเป็นในอดีต และมีการนำเอาทรัพยากรทางโบราณคดีนั้นมาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในบทบาทใหม่ เพื่อใช้แก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาความยากจนของชุมชนท้องถิ่น หรือสร้างประโยชน์ใหม่ทางด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาในทุกรูปแบบ เช่น การฟื้นฟู ประเพณี พิธีกรรมบางอย่างที่เคยปฏิบัติกันในสถานที่โบราณบางแห่งขึ้นมาเพื่อใช้เป็นวิธีการในการฟื้นฟูพลังและศรัทธาของชุมชนในการพัฒนาชุมชน การนำสัญลักษณ์ลวดลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่าง ดัดแปลงเป็นตราสัญลักษณ์เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สถานที่ กิจกรรม เป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด

7) การใช้กฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติ ข้อบัญญัติในการควบคุมและป้องกัน ในบางกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องดำเนินการปกป้องคุ้มครองหรือกำหนดแนวปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรโบราณคดีที่มีอยู่ในเขตการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับจารีตและวัฒนธรรมท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะร่วมกับชุมชน และภาคประชาสังคมในท้องถิ่นกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมนำเสนอให้สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกเป็นข้อบัญญัติที่ไม่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ เพื่อบังคับใช้เฉพาะพื้นที่การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ

8) การดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชนที่เกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรทางโบราณคดี ซึ่งในปัจจุบันเป็นกิจกรรมที่ปฏิเสธไม่ได้ว่ามีความจำเป็นต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการ เนื่องจากเราอยู่ในกระแสการพัฒนาแบบทุนนิยมเสรี ที่มีการคิดเรื่องลงทุน-ขาดทุน-กำไรอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นกิจกรรมเชิงธุรกิจจึงมีความสำคัญในการจัดทรัพยากรทางโบราณทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างรายได้ โดยการจัดพิมพ์หนังสือ เอกสาร ภาพโปสการ์ด จัดทำของที่ระลึก ผลิตสินค้าเอกลักษณ์ของชุมชนออกจำหน่าย การจัดเก็บค่าธรรมเนียม การให้บริการเข้าชม การให้บริการนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เก็บค่าธรรมเนียมจากผู้เข้าชม และการขอรับการสนับสนุนจากองค์กรการกุศล ภาคธุรกิจเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศด้านวัฒนธรรมและโบราณคดี

การบริหารจัดการ ด้านการดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์และจดหมายจดหมายเหตุประจำท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บริหารจัดการงานด้านนี้ได้อย่างเหมาะสม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น การบริหารจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรม ควรเน้นกิจกรรมสำหรับการปรับปรุงโบราณสถาน แหล่งโบราณวัตถุ ประจำท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น รวมทั้งกิจกรรมสำหรับการสร้างเครือข่ายของแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นระดับต่างๆ ตั้งแต่ ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับภาค จนถึงระดับประเทศ

ภารกิจด้านการดูแลโบราณสถานโบราณวัตถุ สำหรับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ภารกิจของท้องถิ่นในการดูแลโบราณสถานโบราณวัตถุ คือ การบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานโดยรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน กำกับ ดูแลและให้คำแนะนำ การให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน การดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่น ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กรมศิลป์กำหนด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจรวมการดูแลรักษาโบราณวัตถุในท้องถิ่นและการจัดการพิพิธภัณฑ์และจดหมายเหตุ เป็นภารกิจที่สามารถทำร่วมกับการดูแลโบราณสถานได้ (คู่มือการดูแลโบราณสถาน สำหรับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น, 2548) มีรายละเอียดดังนี้

1. การบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานโดยรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน กำกับ ดูแล ให้คำแนะนำ คือการระวังรักษาโบราณสถานไม่ให้เสื่อมสภาพ หรือหยุดยังการเสื่อมสภาพโดยไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะรูปร่างของโบราณสถาน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานรัฐโดยกรมศิลปากรก่อน จึงจะสามารถดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ในภารกิจนี้ได้ กิจกรรมที่จัดอยู่ภายใต้ภารกิจการบำรุงรักษาโบราณสถาน ได้แก่ การรักษาความสะอาด การถากถางวัชพืชและการกำจัดสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน เพื่อให้มีความสะอาดเรียบร้อยและป้องกันความเสียหายหรือการเสื่อมสภาพที่อาจเกิดจากวัชพืชและสิ่งกีดขวาง ต่าง ๆ

2. การให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานภาครัฐโดยกรมศิลปากรก่อน จึงจะสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ โดยกรมศิลปากรกำหนดไว้ว่า ภารกิจให้บริการในพื้นที่โบราณสถานประกอบด้วยกิจกรรม การให้บริการข้อมูลทางวิชาการ คือการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการแก่สาธารณชน เพื่อความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมถึงการนำชมโบราณสถาน และการจัดทำป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ ซึ่งการนำเสนอข้อมูลต้องไม่ขัดแย้งกับข้อมูลที่เป็นทางการของกรมศิลปากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งโบราณสถานระดับชาติ ข้อมูลต้องมีการรับรองจากกรมศิลปากร การจัดทำป้ายสื่อความหมาย ต้องมีความถูกต้องอ่านเข้าใจง่ายและสื่อสารชัดเจน รูปแบบ ขนาดและตำแหน่งที่ตั้งต้องเหมาะสมไม่บดบัง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทัศนียภาพของโบราณสถาน มีความกลมกลืนไม่ข่มภาพรวมของโบราณสถาน ไม่ตั้งหรือสร้างทับลงบนซากโบราณสถาน

3. การดูแลรักษาโบราณสถานระดับท้องถิ่น ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กรมศิลปากรกำหนด คือ การทำนุบำรุง คุ้มครองป้องกันบำรุงรักษา ตลอดจนซ่อมแซมบูรณะโบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่ดีและมั่นคงแข็งแรง ยังยั้งการชำรุดเสื่อมสภาพ และยืดอายุให้ยืนยาวโดยยังคงคุณค่าไว้ กิจกรรมดังกล่าวต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขของกรมศิลปากร คือ การซ่อมแซมเบื้องต้น ตามรูปแบบวัสดุและวิธีการดั้งเดิม เป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าที่สามารถแก้ไขให้ส่วนที่ชำรุดเสียหายเล็ก ๆ น้อย ๆ กลับสู่สภาพที่ดีใช้สอยต่อไปได้ โดยไม่กระทบต่อคุณค่าลักษณะเด่นของโบราณสถานนั้น ๆ

การพัฒนาเมืองกรุงเก่าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มติ ครม.มีมติเห็นชอบในเรื่องแผนแม่บทพัฒนาอนุรักษ์นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และ พ.ร.บ.เขตโบราณสถานรอบบริเวณโบราณสถานสำคัญ “ทำให้เกิดผลกระทบกับประชาชนในเกาะเมืองมากจะเห็นว่าองค์ประกอบการปลูกสร้างอาคารในเขตเกาะเมืองที่มีอยู่ก็ยาก เพราะมีที่ดินของกรมธนารักษ์ ที่ดินของสำนักพุทธศาสนา วัดที่มีพระอยู่ และที่ดินที่มีโฉนด ซึ่งถือว่ามีอุปสรรคมากหากเป็นที่ดินที่เป็นโฉนดปัญหาจะน้อยแต่ถ้าหากจะปลูกสร้างในที่ดินของกรมธนารักษ์หรือสำนักพุทธศาสนา หลักการเดิมคือเมื่อขออนุญาตเจ้าของที่ดินแล้วจะทำเรื่องขออนุญาตเทศบาลได้ทันที แต่หลังจากมีการประกาศเขตโบราณสถาน ก็ต้องไปยื่นแบบให้กรมศิลปากรพิจารณา ซึ่งยากมากและใช้เวลานานกว่า ประชาชนกังวลใจในเรื่องความเป็นอยู่ ไม่รู้ว่าจะถูกเวร คืนหรือจะถูกไล่ที่หรือไม่ ทางเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเห็นชอบในหลักการประกาศเขตโบราณสถาน แต่ก็พยายามผลักดันให้กรมศิลปากรยกเลิกส่วนที่ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในการลงทุน โบราณสถานน่าจะให้ท้องถิ่นดูแล มั่นใจว่าท้องถิ่นสามารถจัดการได้ ไม่ถูกทำลาย การพัฒนารอบเกาะเมืองหลักประกาศทำให้มีผลกระทบอย่างมากโดยเฉพาะมาตรา 7 ที่ระบุว่าเมื่อจะสร้างใดๆ ต้องได้รับความเห็นชอบจากกรมศิลปากร ซึ่งมอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัด และสำนักงานโบราณคดีเป็นผู้พิจารณา” (สมทรง สรรพโกศลกุล, 2550)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรมศิลปากร โอนอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมศิลปากร ได้มีแผนการกระจายอำนาจการบริหารจัดการและการดูแลโบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ หอสมุด ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ดูแลนับตั้งแต่ปี 2549-2553 กรมศิลปากรได้ตั้งเป้าหมายการถ่ายโอนการดูแลโบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ หอสมุด ให้แก่ท้องถิ่น จำนวน 500 รายการ แต่ขณะนี้ทำได้ไม่ถึง 200 รายการถือว่า ไม่บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นปี 2554 กรมศิลปากร จะปรับแผนการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นใหม่ทั้งหมด พร้อมทั้งจะดำเนินการสำรวจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) ที่มีความพร้อมจะรับถ่ายโอนอำนาจ และโบราณสถานบางแห่งที่มีการถ่ายโอนอำนาจแล้ว กรมศิลปากรพบว่า เมื่อมีการถ่ายโอนอำนาจให้แก่ท้องถิ่นไปแล้วบางแห่งมีการดูแลน้อยลง และขาดความรู้ทางวิชาการในการบริหารจัดการ ส่งผลให้ศักยภาพการให้บริการในท้องถิ่นลดลง (เกรียงไกร สัมปัชชลิต, 2553)

การบริหารจัดการและการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

โครงการการพัฒนาอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันมีการตั้งคณะกรรมการหลายฝ่ายดูแล ทั้งในส่วนของจังหวัด กรมศิลปากร กรมธนารักษ์ แต่ภาพใหญ่มีรองนายกรัฐมนตรีที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน เพื่อที่ผู้คนชุมชน เมืองในพื้นที่อยู่ร่วมกันได้ไม่ขัดแย้งกัน แม้คนในพื้นที่จะรับรู้ว่า มีปัญหาความไม่สมดุลในการอนุรักษ์และการพัฒนานครแห่งนี้เกิดจากหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางกับท้องถิ่นขัดกัน เทศบาลต้องการจะพัฒนาเพื่อบริการประชาชนในพื้นที่ ซึ่งตรงนี้มีบางส่วนที่คาบเกี่ยวกับพื้นที่ที่กรมศิลปากรอนุรักษ์ ส่วนเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาทำแผนไปของบประมาณแล้วได้มา แต่ไม่มีการประสานงานกับกรมศิลปากรมาก่อน ทำให้บางเรื่องที่กรมศิลปากรต้องสั่งระงับ เพื่อให้ปรับรูปแบบรายละเอียดให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์โบราณสถาน เทศบาลและกรมศิลป์ควรมีการประชุมหารือพร้อมกัน เพราะพื้นที่เทศบาลกับพื้นที่นครประวัติศาสตร์ทับซ้อนกันอยู่ อย่างการสร้างถนนบางแห่งไปกระทบกับคูคลองโบราณ หรือในพื้นที่วิหารมงคลบพิตร เป็นแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่สำคัญของจังหวัด ตรงนี้มี 4 หน่วยงานบริหารจัดการร่วมกัน กรมศิลปากร เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ธนารักษ์ และมูลนิธิวิหารมงคลบพิตร (เอนก สีหามาตย์, 2553)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แนวทางปฏิบัติและมาตรการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เมืองเก่าและพื้นที่โดยรอบ

การพัฒนาเมืองเก่าในเชิงอนุรักษ์ นอกจากอนุรักษ์สถาปัตยกรรมสำคัญ อัตลักษณ์ คุณลักษณะเฉพาะ บูรณภาพ และความเป็นของเดิมแท้ของเมืองเก่าแล้ว ต้องคำนึงถึงระบบนิเวศของเมืองด้วย เช่น สายน้ำหรือแหล่งน้ำที่หล่อเลี้ยงเมือง ระบบนิเวศเกษตรโดยรอบเมือง และระบบนิเวศธรรมชาติที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับเมืองเก่า เพราะระบบนิเวศนี้มีผลในการทำให้เมืองเก่าสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ภาพของการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าจึงมีบริบทที่กว้างมากขึ้น และยังบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ามาช่วยในงานด้านอนุรักษ์ และส่งเสริมให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการมากที่สุด กลไกสำคัญคือ การดำเนินการตาม กฎหมาย ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่ามีหลายฉบับ ได้แก่ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติการผังเมืองพ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) นอกจากนี้จังหวัดยังสามารถออกประกาศจังหวัด เพื่อควบคุมกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่เมืองเก่า และในส่วนของภาคประชาชน ยังสามารถเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2535 โดยได้จัดรูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมในกรณีพื้นที่เมืองเก่า แบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ (โรจน์ คุณอเนก, 2553)

1. การจัดตั้งองค์กรหรือผู้รับผิดชอบด้านเมืองเก่า ทั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาและอนุรักษ์เมืองเก่าในระดับจังหวัด รวมทั้งท้องถิ่น เช่น เทศบาล อาจจะตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองเก่าได้

2. แผนการอนุรักษ์และการบูรณาการในการดำเนินการ โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันแต่ผู้ที่ทำงานมาจากหลายหน่วยงานหรือองค์กร

3. การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการเกี่ยวกับเมืองเก่า ประสานทรัพยากรระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ บางพื้นที่ไม่มีรายได้หรืองบประมาณไม่มาก โดยเฉพาะเมืองเก่าในจังหวัดเล็กอาจต้องใช้งบประมาณที่มีการจัดสรรเป็นพิเศษจากรัฐบาลกลาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชาญณรงค์ เนื้อนุ่ม (2541) ศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดูแลที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตเทศบาล เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินในเขตเทศบาล มีความบกพร่อง และมีปัญหาหลายประเด็น และควรได้รับการแก้ไข โดยในส่วนของสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ศึกษาและนำเสนอเกี่ยวกับความหมายของสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ผลในทางกฎหมายของสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติทางแผ่นดินในเขตเทศบาล โดยศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น

ในส่วนของการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตเทศบาล ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการดูแลรักษาที่ดินเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน กฎหมายที่ให้อำนาจหน่วยงานของรัฐดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตเทศบาล และหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตเทศบาล สำหรับในส่วนการดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตเทศบาลได้ศึกษาเกี่ยวกับมาตรการกฎหมายคุ้มครองทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนและมีความเข้าใจมากขึ้น พบปัญหาคืออำนาจการดูแลรักษาที่ดินในเขตเทศบาลซ้ำซ้อนกัน ปัญหาการให้ เอกชนเข้ามาใช้ประโยชน์ในที่ดิน ปัญหาเหล่านี้ควรแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม กฎหมายที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของชาติในเขตเทศบาล

เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ (2541) ได้ศึกษาการรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ปัญหาแหล่งโบราณสถานระดับสูง ในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) ปัญหาแหล่งโบราณสถานมีสาเหตุจากมนุษย์ (2) ปัญหาแหล่งโบราณสถานอันเกิดจากการลักลอบขุดค้น (3) ปัญหาโบราณสถานรกร้างไม่มีผู้ดูแล ด้านการมีส่วนร่วมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในลักษณะ (1) พบปะพูดคุยกันภายในหมู่บ้าน (2) ชักชวนเพื่อนบ้านร่วมกันรักษาโบราณสถาน (3) ร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์โบราณสถาน การรับรู้ปัญหาทางการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยระยะ เวลาที่อาศัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและความต้องการย้ายออกจากชุมชน มีความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปัญหาแหล่งโบราณสถานกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน

อนันต์ สุรพัฒน์ (2541) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเชิงพื้นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวประเภทมรดกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้ค้นพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับช่วงอายุของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ ต่อไปนี้ คือ เพศ อาชีพ ระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชน และระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรทางพื้นที่ ในส่วนของความแตกต่างในเรื่องระยะทาง และกระบวนการในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังมีไม่มากพอ และยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลาในการเข้ามามีส่วนร่วมมากนัก เนื่องจากต้องประกอบอาชีพ ในการทำมาหากินตลอดทั้งวัน

วิรัช ภิญวัย (2548) ได้ทำการศึกษาความขัดแย้งด้านบทบาทของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา กับกรมศิลปากรต่อการบริหารจัดการโบราณสถานในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการโบราณสถานของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาและกรมศิลปากร เพื่อศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยากับกรมศิลปากร การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาพบว่า ความขัดแย้งเกี่ยวกับการบริหารจัดการ “โบราณสถาน” ระหว่างกรมศิลปากรกับเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาประเด็นผลประโยชน์ทับซ้อน เรื่องการขออนุญาตใช้พื้นที่บริเวณหลังคุ้มขุนแผนและด้านข้างหลังวิหารพระมงคลบพิตร เพื่อดำเนินการโครงการตลาดน้ำและศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมืองและต้องการใช้พื้นที่บริเวณศูนย์ข้อมูลและบริการการท่องเที่ยวศาลากลางจังหวัดเดิมเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและศูนย์จำหน่ายสินค้า ปรากฏว่าโครงการล้มเหลวเพราะสองหน่วยงานไม่สามารถตกลงเรื่องการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ได้ ซึ่งสองฝ่ายต่างมีข้ออ้างที่แตกต่างกัน ซึ่งข้ออ้างสองฝ่ายชี้ให้เห็นว่าเหตุผลคือต้องการปกป้องผลประโยชน์จากแหล่งโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น ประกอบกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของทั้งสองหน่วยงานก็ทับซ้อนกันจึงทำให้การปกป้องผลประโยชน์เกิดจากการใช้พื้นที่บริเวณโบราณสถาน มีลักษณะทับซ้อนกันจนกลายเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งระหว่างสองหน่วยงานอย่างรุนแรงจนถึงขั้นมีการฟ้องร้องเป็นคดีความกันขึ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จารุวรรณ สายพิน (2551) ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางผังเมือง/ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการวางผังเมือง จึงส่งผลให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการผังเมือง และการสำรวจภาคสนามโดยการใช้แบบสอบถามและพบปะพูดคุยกับประชาชน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่โครงการ ซึ่งเป็นผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมไม่มีเวลาในการเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากต้องประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม จึงทำให้จัดประชุมฯ ในเวลาราชการไม่ตรงกับวันว่างของประชาชนเหล่านี้ ส่วนประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วม เห็นว่า การจัดประชุมนั้นจัดในสถานที่ที่มีความหรูหรา และเป็นทางการเกินไป และที่สำคัญประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้จักการวางผังเมือง จึงไม่กล้าที่จะเสนอความคิดเห็นให้หรือข้อเสนอแนะ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้า ในการบริหารจัดการพื้นที่ บริเวณพื้นที่วัดมงคลบพิตร

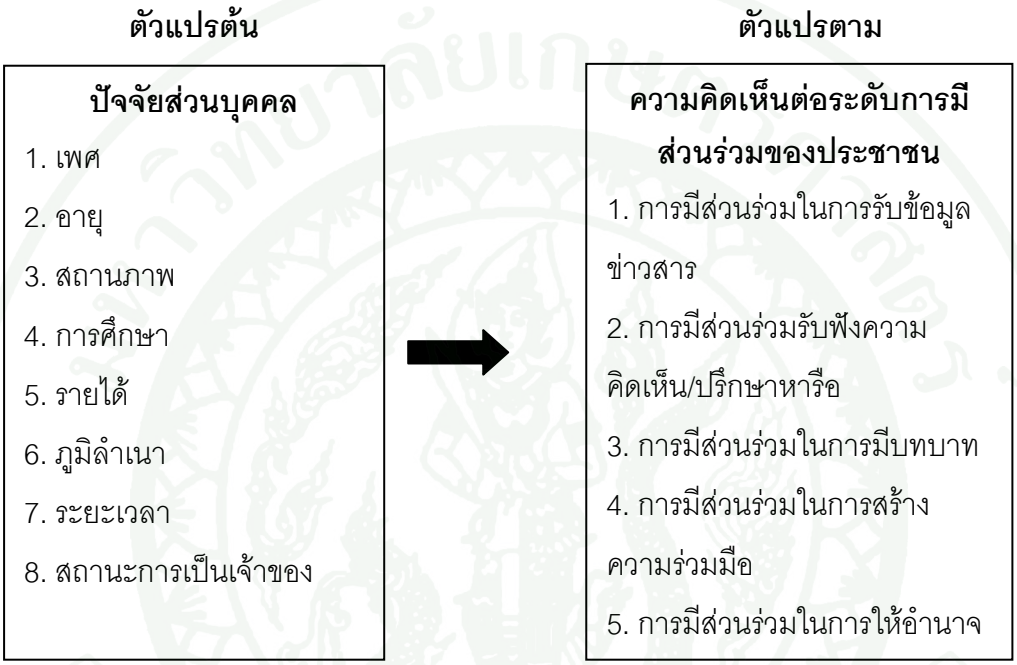

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมติฐานที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 7 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาการค้าขายแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 8 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานะ การเป็นเจ้าของแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจถึง “การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ซึ่งการบริหารจัดการโบราณสถานโดยหน่วยงานภาครัฐคือ 1)กรมศิลปากร (อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา) 2)เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา 3)พ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยนี้ได้จากการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

การวิจัยนี้เป็นการเก็บข้อมูล จากบทการสัมภาษณ์1)ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาถึงแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร2)นายกเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาในพื้นที่กับการให้นโยบายในการบริหารจัดการพื้นที่ และ 3) ความคิดเห็นจากการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากร้านค้า ในพื้นที่เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือประชาชนผู้ค้าขายในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีผู้ค้าขายในพื้นที่ทั้งสิ้น 350 คน

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ จำนวน 350 คน โดยจำนวนใช้หลักการคำนวณของ Yamane’s

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n คือ จำนวนตัวอย่าง หรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนหน่วยทั้งหมด หรือ ขนาดของประชากรทั้งหมด

e คือ ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (sampling error) ในที่นี้จะกำหนดเท่ากับร้อยละ 5 หรือ 0.05

แทนค่า $n = \frac{350}{1+350 \times (0.05)^2}$

$n = 187$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 187 คน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ลำดับที่	ประเภทร้านค้า	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	ผู้ค้าที่เช่าเรือนไทย	100	53
2	ผู้ค้าที่เช่าเต็นท์	250	134
รวม		**350**	**187**

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร เป็นการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยการศึกษาจากหนังสือประชาคมท้องถิ่น บทความ วิทยานิพนธ์ ซีดี การสัมภาษณ์ นักวิชาการ กรมศิลปากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ่อค้าแม่ค้า ในรายการชีพจรโลกของคุณสุทธิชัย หยุ่น หนังสือพิมพ์ เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ศูนย์ศึกษาทางประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่มาจากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดการความขัดแย้งและการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลในสื่อต่าง ๆ โดยสัมภาษณ์ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา, เจ้าหน้าที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา นักวิชาการและผู้มีบทบาทในกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของพ่อค้าแม่ค้าผู้ตอบแบบสอบถาม ในเรื่อง เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ ภูมิลำเนา ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่ และสถานะการเป็นเจ้าของกิจการ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ค้าขายในพื้นที่บริเวณวัดมงคลบพิตร โดยนำหลักแนวคิดระดับการมีส่วนร่วมของ ดร.อรพินท์ สพโชคชัย ซึ่งประกอบด้วย ระดับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ระดับการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ระดับการมีส่วนร่วมเข้าประชุม ระดับการมีส่วนร่วมเป็นคณะทำงาน และระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 30 ข้อ

ลักษณะของการทำแบบสอบถามของระดับการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการบริหารจัดการความขัดแย้งในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การวัดคะแนน ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วม	**ระดับคะแนน**
มากที่สุด	5 คะแนน
มาก	4 คะแนน
ปานกลาง	3 คะแนน
น้อย	2 คะแนน
น้อยที่สุด	1 คะแนน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คะแนนที่รวบรวมได้ทั้งหมดหาค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้โดยแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระดับ คือ

$$\text{ความกว้างของอัตราภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5-1}{5} = 0.81$$

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.21 - 5.00	หมายถึง	มีระดับของการมีส่วนร่วมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.41 - 4.20	หมายถึง	มีระดับของการมีส่วนร่วมมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.61 - 3.40	หมายถึง	มีระดับของการมีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.81 - 2.60	หมายถึง	มีระดับของการมีส่วนร่วมน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00 - 1.80	หมายถึง	มีระดับของการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างมาทำการทดสอบความตรง (validity) และความเที่ยง (reliability) ดังนี้

1. **การหาความตรง** (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องตรงตามเนื้อหา (content validity) ของคำถาม ความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของการวิจัยในครั้งนี้หรือไม่ ถ้าหากมีการแก้ไขหรือข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยก็จะนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไปได้

2. **การหาความเชื่อมั่น** (Reliability) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงมาทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยจำนวน 30 ราย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cobach's Alpha Coefficient) จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเป็นเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่วัดจากระดับการมีส่วนร่วม แสดงตามตารางที่ 2

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนข้อคำถามและค่าความเชื่อมั่นของคำถาม ระดับการมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวนข้อคำถาม	ค่าความเชื่อมั่น
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	6	0.8837
การแสดงความคิดเห็น	6	0.8580
การเข้าร่วมประชุม	6	0.9195
การเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน	6	0.7600
การตัดสินใจ	6	0.8814

เมื่อนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.9653

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยมีการศึกษารวบรวมบทสัมภาษณ์จากสื่อสิ่งพิมพ์ วิดีทัศน์ สัมภาษณ์ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เจ้าหน้าที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และผู้มีบทบาทเป็นผู้นำกลุ่มของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่หน่วยงานหรือกลุ่ม

2. ขอความร่วมมือจากพ่อค้าแม่ค้าที่เช่าเรือนไทยและเต็นท์บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรในการขอเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เสร็จสมบูรณ์ ไปสอบถามกับพ่อค้าแม่ค้าที่ขายของอยู่อยู่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จำนวน 187 คน

4. ผู้วิจัยขอรับแบบสอบถามคืนภายหลังจากให้เวลาในการตอบแบบสอบถามหนึ่งสัปดาห์ กรณีหากได้รับแบบสอบถามไม่ครบตามกำหนด ผู้วิจัยจะติดตามโดยเข้าไปขอความร่วมมือกับพ่อค้าแม่ค้าอีกครั้ง พร้อมทั้งนำแบบสอบถามกลับไปอีกครั้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ซึ่งได้แบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนทั้งหมด 187 ฉบับ มาตรวจสอบและนำไปวิเคราะห์ผลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากพ่อค้าแม่ค้า มาตรวจสอบเพื่อใช้ในการประมวลผลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ จากนั้นมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามเปลี่ยนเป็นตัวเลข จากนั้นนำตัวเลขไปบันทึกในระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequencie) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรที่เป็นพื้นที่มรดกโลก (พฤษภาคม 2553 – กุมภาพันธ์ 2554) โดยสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

งานวิจัยนี้ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบหาความต่างค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบหรือระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่วัดมงคลบพิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ภูมิ ลำเนา ระยะเวลาที่อยู่อาศัย สถานการณ์เป็นเจ้าของกิจการ

ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร

ส่วนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ส่วนที่ 4 ข้อวิจารณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ พ่อค้าแม่ค้าที่ทำการค้าขายอา หาร ของใช้และของที่ระลึก จำนวน 187 คน ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ ภูมิลำเนา ระยะเวลาที่อยู่อาศัย สถานะการเป็นเจ้าของกิจการ ผลการวิจัยแสดงในตารางที่ 3

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน ร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=187)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. **เพศ**		
ชาย	65	34.8
หญิง	122	65.2
2. **อายุ**		
ต่ำกว่า 30 ปี	45	24.1
30 -39 ปี	49	26.2
40-49 ปี	71	38.0
50 ปีขึ้นไป	22	11.8
3. **สถานภาพ**		
โสด	48	25.7
สมรส	99	52.9
หม้าย	40	21.4
4. **ระดับการศึกษา**		
ประถมศึกษา	42	22.5
มัธยมศึกษาตอนต้น	81	43.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย	28	15.0
วิชาชีพ ปวช.ปวส.	22	11.8
ปริญญาตรี	14	7.5
5. **รายได้เฉลี่ยของครอบครัว**		
5,000 -10,000 บาท	127	67.9
10,001-25,000 บาท	60	32.1
6. **ภูมิลำเนา**		
อำเภอพระนครศรีอยุธยา	121	64.7
อำเภออื่นของจังหวัด	44	23.5
จังหวัดอื่น ๆ	22	11.8

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n=187)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
7. ระยะเวลาที่ทำอาชีพค้าขาย		
1-5 ปี	54	28.9
6-12 ปี	96	51.3
13-20 ปี	24	12.8
21-30 ปี	13	7.0
8. เป็นเจ้าของกิจการร้านค้า		
ใช่ เป็นเจ้าของกิจการเอง	155	82.9
ไม่ใช่ เป็นการเช่า	11	5.9
เป็นของพ่อแม่	21	11.2

จากตารางที่ 3 สามารถอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 65.2 เป็นเพศชาย จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 อายุ 31-40 ปี มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 อายุ 41-50 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 อายุ 51-60 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8

สถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังไม่สมรส มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 สถานภาพสมรส จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 52.9 สถานภาพหย่าร้างเป็นหม้าย จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 21.4

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 การศึกษามัธยมต้น จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 การศึกษามัธยมปลาย จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 การศึกษาวิชาชีพ ปวช. ปวส. จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5

รายได้ของครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีรายได้ 5,000-10,000 บาท มีจำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 67.9 รายได้ 10,001 – 25,000 มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 32.1

ภูมิลำเนาเดิม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 64 อำเภออื่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 จังหวัดอื่น ๆ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8

ระยะเวลาประกอบอาชีพค้าขายในพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลา 1-5 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 ระยะเวลา 6-12 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 51.3 ระยะเวลา 13-20 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 และ ระยะเวลา 21-30 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0

สถานะการเป็นเจ้าของกิจการค้าขาย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นเจ้าของกิจการมีจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 82.9 ที่ไม่ใช่เจ้าของกิจการ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 และเป็นกิจการของพ่อแม่จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2

ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้ง ในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายของพ่อค้าแม่ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร

การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าในการบริหารจัดการความขัดแย้งพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร มีหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาและหน่วยงานราชการสังกัดกรมศิลปากรเป็นผู้รับผิดชอบดูแลโดยตรง โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่เป็น 5 ระดับ คือ ระดับการมีส่วนร่วมด้านในการรับข้อมูลข่าวสาร ระดับการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วม ระดับการมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และระดับการมีส่วนร่วมในการมี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อำนาจของประชาชน โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมเป็น 5 ระดับ คือ ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด ระดับการมีส่วนร่วมมาก ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย และระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยบเบนมาตรฐานดังตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ของพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายสินค้า จากการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ

(n = 187)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	2.38	0.599	น้อย
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	2.37	0.523	น้อย
3. การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและการมีบทบาท	2.33	0.599	น้อย
4. การมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	2.39	0.532	น้อย
5. การมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจของประชาชน	2.31	0.587	น้อย

จากตารางที่ 4 แสดงระดับการมีส่วนร่วมการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ของพ่อค้าแม่ค้าโดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้วางนโยบายการบริหารจัดการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทั้ง 5 ระดับ ในระดับการมีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณาลักษณะการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมที่ถูกใช้ในระดับสูงที่สุดคือ การมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ($\bar{X}$ = 2.39) รองลงมาคือการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข่าวสารข้อมูล ($\bar{X}$ = 2.38)การมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็น ($\bar{X}$ = 2.37) การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและการมีบทบาท ($\bar{X}$ = 2.33) การมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจของประชาชน (2.31) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของพ่อค้าแม่ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ในแต่ละลักษณะ ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

(n=187)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม					$\bar{x}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การมีส่วนร่วมด้านรับรู้ข่าวสารข้อมูล						**2.38**	**0.599**	**น้อย**
1. ทราบถึงสิทธิ หน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถานโดยรอบ	2 (1.1)	11 (5.9)	78 (41.7)	78 (41.7)	18 (9.6)	2.47	0.792	น้อย
2. เข้าใจปัญหาและทราบความคืบหน้าสถานการณ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ จากเอกสารหรือสิ่งพิมพ์จากหน่วยงานของกรมศิลป์	2 (1.1)	8 (4.3)	91 (48.7)	59 (31.6)	27 (14.4)	2.46	0.831	น้อย
3. ทราบกฎ ระเบียบ และวิธีดูแลรักษาโบราณสถานที่เป็นพื้นที่มรดกโลกจากสื่อที่กรมศิลป์จัด	2 (1.1)	8 (4.3)	73 (39.0)	86 (46.0)	18 (9.6)	2.41	0.767	น้อย
4. ทราบการวางโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่วิหารจากการรู้จักกับเจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น	1 (0.5)	5 (2.7)	77 (41.2)	71 (38.0)	33 (17.6)	2.30	0.809	น้อย
5. รับทราบแนวทางการฟื้นฟูเยียวยา จากการจัดระเบียบร้านค้าใหม่ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพค้าขาย	2 (1.1)	12 (6.4)	55 (29.4)	96 (51.3)	22 (11.8)	2.34	0.809	น้อย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n=187)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การมีส่วนร่วมด้านรับรู้ข่าวสารข้อมูล						2.38	0.599	**น้อย**
6. ทราบผลสรุปการประชุมที่เกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถานอื่นๆ ที่กรมศิลป์จัด	1 (0.5)	7 (3.7)	77 (41.2)	73 (39.0)	29 (15.5)	2.35	0.805	น้อย

จากตารางที่ 5 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ด้านการรับรู้ข่าวสารข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.38) ซึ่งหมายถึงระดับการมีส่วนร่วมที่ถูกนำมาใช้ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณาในรายข้อ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า

1. การทราบถึงสิทธิ หน้าที่ในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณรอบ ๆ วิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถานอื่น ๆ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.47) สูงที่สุด

2. การเข้าใจปัญหาและรับทราบความคืบหน้าของสถานการณ์ต่างในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถานรอบ ๆ จากเอกสารสิ่งพิมพ์สื่อต่าง ๆ ที่หน่วยงานของกรมศิลป์ฯ จัดไว้ให้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.46)

3. ทราบถึงกฎระเบียบและวิธีการดูแลรักษาโบราณสถานที่เป็นพื้นที่มรดกโลกจากสื่อที่หน่วยงานกรมศิลป์ ฯ จัดไว้ให้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.41)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. ทราบผลสรุปการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถานต่าง ๆ จากหน่วยงานของกรมศิลป์ ฯ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.35)

5. ทราบแนวทางการฟื้นฟูเยียวยา จากการจัดระเบียบร้านค้าใหม่ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพพ่อค้าแม่ค้า ก่อนที่จะทำโครงการ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.34)

6. รับทราบการวางโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรจากการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นที่ท่านรู้จักกันส่วนตัว อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.30)

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็น/ปรึกษาหารือ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และระดับคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็น

(n=187)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม					$\bar{x}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็น/ปรึกษาหารือ						**2.37**	**0.523**	**น้อย**
1. เมื่อมีการประชุมการจัดสรรพื้นที่ค้าขายหรือริเริ่มโครงการหน่วยงานของรัฐจะเชิญท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น	- (-)	8 (4.3)	68 (36.4)	91 (48.7)	20 (10.7)	2.34	0.726	น้อย
2. มีการสำรวจความคิดเห็นจากท่านก่อนเริ่มโครงการย้ายพื้นที่	1 (0.5)	3 (1.6)	67 (35.8)	84 (44.9)	32 (17.1)	2.24	0.768	น้อย
3. ท่านเสนอปัญหาและแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีสาธารณะ	1 (0.5)	4 (2.1)	107 (57.2)	59 (31.6)	16 (8.6)	2.55	0.705	น้อย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n=187)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็น/ปรึกษาหารือ						**2.37**	**0.523**	**น้อย**
4. ท่านสามารถให้ข้อมูลข้อเท็จจริง เกี่ยวกับปัญหาการจัดสรรพื้นที่ค้าขายผ่านหน่วยงานกรมศิลป์โดยตรง	1 (0.5)	13 (7.0)	65 (34.8)	92 (49.2)	16 (8.6)	2.42	0.767	น้อย
5. ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่ผ่านเว็บไซต์หรือช่องทางที่ทางกรมศิลป์จัดไว้ให้	- (-)	4 (2.1)	98 (52.4)	61 (32.6)	25 (13.4)	2.44	0.741	น้อย
6. มีการแสดงความคิดเห็นของท่านกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเทศบาลที่ดูแลพื้นที่ ที่รู้จักกันแบบไม่เป็นทางการ	1 (0.5)	6 (3.2)	56 (29.9)	100 (53.5)	24 (12.8)	2.25	0.738	น้อย

จากตารางที่ 6 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในการแสดงความคิดเห็นหรือการให้คำปรึกษาหารือ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวม ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.37) ซึ่งหมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมถูกใช้ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณาในรายข้อโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า

1. การนำเสนอปัญหาแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีสาธารณะ/สภากาแฟ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.55) สูงที่สุด

2. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่ผ่านเว็บไซต์ หรือช่องทางต่างๆ ที่หน่วยงานกรมศิลป์ ฯ จัดไว้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.44)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. ท่านให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับปัญหาการจัดสรรพื้นที่ค้าขายผ่านหน่วยงานกรมศิลป์โดยตรง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.42)

4. เมื่อมีการประชุมการจัดสรรพื้นที่ค้าขายหรือมีการริเริ่มโครงการต่าง ๆ มีการเชิญท่านเข้าร่วมเพื่อให้แสดงความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.34)

5. มีการแสดงความคิดเห็นของท่านกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่ดูแลพื้นที่ ที่รู้จักกันแบบไม่เป็นทางการ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.25)

6. มีการสำรวจความคิดก่อนเริ่มทำโครงการย้ายพื้นที่ค้าขาย อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.24)

ระดับการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติงานร่วมและการมีบทบาท

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและการมีบทบาท

(n=187)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและการมีบทบาท						**2.33**	**0.599**	**น้อย**
1. ท่านถูกเชิญเข้าร่วมประชุมในเรื่องจัดสรรพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถานรอบ ๆ โดยแจ้งกำหนดเวลาและวาระการประชุมให้ท่านทราบก่อนการประชุม	- (-)	8 (4.3)	68 (36.4)	91 (48.7)	20 (10.7)	2.44	0.770	น้อย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n=187)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม					$\bar{x}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและการมีบทบาท						**2.33**	**0.599**	**น้อย**
2. นำเสนอปัญหาการบริหารจัดการร้านค้าเรือนไทยกับเต็นท์เหลืองเข้าที่ประชุมเพื่อหาแนวทางร่วมกัน	1 (0.5)	11 (5.9)	57 (30.5)	91 (48.7)	27 (14.4)	2.29	0.806	น้อย
3. มีการประชุมท่านเข้าร่วมประชุมและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาลานจอดรถของนักท่องเที่ยวในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรด้วยตัวท่านเอง	1 (0.5)	8 (4.3)	88 (47.1)	70 (37.4)	20 (10.7)	2.47	0.764	น้อย
4. เข้าร่วมประชุมเรื่องการปรับภูมิทัศน์พื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรร่วมกับเทศบาล	2 (1.1)	8 (4.3)	58 (31.0)	93 (49.7)	26 (13.9)	2.29	0.798	น้อย
5. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกพื้นที่ค้าขายแหล่งใหม่ให้กับสมาชิกพ่อค้าแม่ค้า	- (-)	7 (3.2)	81 (43.3)	69 (36.9)	30 (16.9)	2.35	0.791	น้อย
6. ท่านเข้าร่วมประชุมจัดสรรงบประมาณพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรร่วมกับหน่วยงานกรมศิลป์	1 (0.5)	8 (4.3)	54 (28.9)	87 (46.5)	37 (19.8)	2.19	0.820	น้อย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 7 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ของพ่อค้าแม่ค้า ด้านการปฏิบัติงานร่วมและการมีบทบาท พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท โดยภาพร่วมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.33) ซึ่งหมายถึงระดับการมีส่วนร่วมถูกนำมาใช้ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาในรายข้อ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า

1. มีการประชุมมีการเข้าร่วมประชุมและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาลานจอดรถของนักท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรด้วยตัวเอง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.47) สูงที่สุด

2. ถูกเชิญเข้าร่วมประชุมในเรื่องการจัดสรรพื้นที่ วิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถานรอบ ๆ โดยมีการแจ้งกำหนดการและวาระการประชุมให้ทราบก่อนการประชุม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.44)

3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเลือกพื้นที่ค้าขายแห่งใหม่ ให้กับสมาชิกพ่อค้าแม่ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.35)

4. นำปัญหาการบริหารจัดการร้านค้าเรือนไทยกับร้านค้าเต็นท์เหลืองเข้าที่ประชุมเพื่อหาแนวทางร่วมกัน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.29)

5. ร่วมประชุมเรื่องปรับภูมิทัศน์พื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรร่วมกับเทศบาล อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.29)

6. ร่วมประชุมการจัดสรรงบประมาณพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรร่วมกับหน่วยงานของกรมศิลป์ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.19)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับคะแนนเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ

(n=187)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับรัฐ						2.39	0.532	**น้อย**
1. ร่วมเป็นคณะทำงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในการทำหน้าที่ดูแลพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถาน	1 (0.5)	6 (3.2)	81 (43.3)	67 (35.8)	32 (17.1)	2.34	0.817	น้อย
2. โครงการต่าง ๆ เกิดการชะลอตัวเนื่องจากพ่อค้าแม่ค้าคัดค้าน	4 (2.1)	7 (3.7)	53 (28.3)	102 (54.5)	21 (11.2)	2.31	0.803	น้อย
3. ถูกเชิญให้เป็นคณะที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานของกรมศิลป์ในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ค้าขาย	3 (1.6)	5 (2.7)	83 (44.4)	68 (36.4)	28 (15.0)	2.40	0.832	น้อย
4. มีส่วนร่วมในการจัดพื้นที่สำหรับลานจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวร่วมกับเทศบาล	- (-)	4 (2.1)	65 (34.8)	87 (46.5)	31 (16.6)	2.22	0.743	น้อย
5. พ่อค้าแม่ค้าพร้อมให้ความร่วมมือหากมีการโยกย้ายพื้นที่ค้าขายที่กรมศิลป์จัดไว้ให้	2 (1.1)	11 (5.9)	88 (47.1)	66 (35.3)	20 (10.7)	2.51	0.806	น้อย
6. ร่วมรณรงค์อนุรักษ์พื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถานอื่น ๆ ให้คงความเป็นเมืองมรดกโลก	4 (2.1)	19 (10.2)	76 (40.6)	72 (38.5)	16 (8.6)	2.59	0.865	น้อย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 8 แสดงระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมด้านความร่วมมือกับภาครัฐโดยภาพร่วม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.39) ซึ่งหมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมด้านการร่วมมือกับภาครัฐอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาในรายข้อ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการร่วมรณรงค์อนุรักษ์พื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถานอื่น ๆ ให้คงความเป็นเมืองมรดกโลก อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.59) สูงที่สุด

2. พร้อมให้ความร่วมมือหากมีการโยกย้ายพื้นที่ค้าขายที่ทางกรมศิลป์จัดเตรียมไว้ให้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.51)

3. เป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานของกรมศิลป์ในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.40)

4. ร่วมเป็นคณะทำงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในการทำหน้าที่ดูแลพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถานรอบ ๆ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.34)

5. โครงการต่าง ๆ เกิดการชะลอตัวเนื่องจากสมาชิกพ่อค้าแม่ค้าคัดค้าน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.31)

6. มีส่วนร่วมในการจัดหาพื้นที่สำหรับลานจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวร่วมกับเทศบาล อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.22)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจของประชาชน

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจตัดสินใจของประชาชน

(n=187)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม					$\bar{x}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจของประชาชน						**2.31**	**0.587**	**น้อย**
1. นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากท่านและพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เป็นผู้นำเสนอ	1 (0.5)	10 (5.3)	74 (39.6)	69 (36.9)	33 (17.6)	2.34	0.849	น้อย
2. มีการจัดเวทีสำหรับพ่อค้าแม่ค้านำเสนอปัญหาและแก้ไขร่วมกัน	1 (0.5)	9 (4.8)	49 (26.2)	99 (52.9)	29 (15.5)	2.22	0.783	น้อย
3.การเลือกพื้นที่ค้าขายแห่งใหม่เกิดจากการเลือกมติของพ่อค้าแม่ค้า	- (-)	6 (3.2)	75 (40.1)	70 (37.4)	36 (37.4)	2.27	0.807	น้อย
4. พ่อค้าแม่ค้าร่วมกันจัดตั้งกลุ่มหรือมูลนิธิเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่โดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน	- (-)	12 (6.4)	65 (34.8)	79 (42.2)	31 (16.6)	2.31	0.823	น้อย
5. พ่อค้าแม่ค้าเป็นผู้วางแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาการจราจรในพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร	4 (2.1)	11 (5.9)	76 (40.6)	62 (33.2)	34 (18.2)	2.41	0.925	น้อย
6. เมื่อมีปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการพื้นที่พ่อค้าแม่ค้าเป็นผู้ทำหน้าที่แก้ไขปัญหากันเอง	5 (2.7)	4 (2.1)	71 (38.0)	72 (38.5)	35 (18.5)	2.32	0.893	น้อย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่9 แสดงระดับการมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจของประชาชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วม ด้านการใช้อำนาจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.311) ซึ่งหมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมถูกนำมาใช้ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาในรายข้อ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า

1. พ่อค้าแม่ค้าวางแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาการจราจรในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.41) สูงที่สุด

2. พ่อค้าแม่ค้าเป็นผู้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.34)

3. เมื่อมีปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการพื้นที่ค้าขาย พ่อค้าแม่ค้าเป็นผู้ทำหน้าที่แก้ไขกันเอง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.32)

4. พ่อค้าแม่ค้ารวมตัวจัดตั้งกลุ่มหรือมูลนิธิเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่โดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.31)

5. การเลือกพื้นที่ค้าขายแห่งใหม่ เกิดจากการลงมติของพ่อค้าแม่ค้า อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.27)

6. มีการจัดเวทีสาธารณะให้กับสมาชิก พ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เสนอปัญหาและแก้ไขร่วมกัน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.22)

ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จำแนกตามเพศ

(n = 187)

ระดับการมีส่วนร่วม	เพศ	N	$\bar{\chi}$	s.d.	t-test	Sig.
ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	ชาย	65	2.182	0.624	-3.425*	0.001
	หญิง	122	2.498	0.558		
ด้านการแสดงความคิดเห็น	ชาย	65	2.498	0.594	-3.252*	0.002
	หญิง	122	2.192	0.456		
ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท	ชาย	65	2.179	0.640	-2.587*	0.011
	หญิง	122	2.425	0.560		
ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	ชาย	65	2.297	0.537	-1.855	0.065
	หญิง	122	2.448	0.524		
ด้านการมีอำนาจของประชาชน	ชาย	65	2.253	0.618	-.973	0.332
	หญิง	122	2.341	0.569		
โดยภาพรวม	ชาย	65	2.221	0.518	-2.938*	0.004
	หญิง	122	2.435	0.4522		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายและหญิง มีระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05(t-test = 2.938* , Sig. = 0.004) และเมื่อพิจารณาความคิดในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (t-test = 3.425* , Sig. = 0.001) ด้านการแสดงความคิดเห็นมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (t-test = 3.252* = , Sig. = 0.002) ส่วนระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและการมีบทบาท (t-test = 2.587 , Sig. = 0.011) ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ (t-test = 1.855 , Sig = 0.065) ด้านการมีอำนาจของประชาชน (t-test- = 0.973 , Sig = 0.332) กลุ่มตัวอย่างเพศชายและหญิงมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมติฐานที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 11 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามอายุ

(n = 187)

ระดับการมีส่วนร่วม	อายุ	N	$\bar{X}$	s.d.	F-test	Sig.
ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	20-30 ปี	45	2.348	0.748	0.733	0.534
	31-40 ปี	49	2.496	0.493		
	41-50 ปี	71	2.359	0.532		
	51-60 ปี	22	2.325	0.685		
	โดยรวม	187	2.388	0.599		
ด้านการแสดงความคิดเห็น	20-30 ปี	45	2.355	0.607	1.895	0.132
	31-40 ปี	49	2.435	0.380		
	41-50 ปี	71	2.410	0.461		
	51-60 ปี	22	2.136	0.735		
	โดยรวม	187	2.371	0.523		
ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท	20-30 ปี	45	2.314	0.748	0.589	0.623
	31-40 ปี	49	2.391	0.469		
	41-50 ปี	71	2.361	0.500		
	51-60 ปี	22	2.197	0.801		
	โดยรวม	187	2.338	0.599		
ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	20-30 ปี	45	2.388	0.587	0.556	0.645
	31-40 ปี	49	2.435	0.538		
	41-50 ปี	71	2.413	0.456		
	51-60 ปี	22	2.265	0.637		
	โดยรวม	187	2.395	0.532		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 11 (ต่อ)

(n=187)

ระดับการมีส่วนร่วม	อายุ	N	$\bar{X}$	s.d.	F-test	Sig.
ด้านการมีอำนาจของประชาชน	20-30 ปี	45	2.329	0.708	0.161	0.923
	31-40 ปี	49	2.333	0.468		
	41-50 ปี	71	2.307	0.506		
	51-60 ปี	22	2.234	0.797		
	โดยรวม	187	2.311	0.587		
โดยภาพรวม	20-30 ปี	45	2.347	0.624	0.764	0.515
	31-40 ปี	49	2.418	0.375		
	41-50 ปี	71	2.370	0.389		
	51-60 ปี	22	2.231	0.646		
	โดยรวม	187	2.361	0.485		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกันทั้ง 4 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย และมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F-test = 0.765 , Sig = 0.515) และเมื่อพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกันทั้ง 4 กลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (F-test = 0.733 , Sig = 0.534) ด้านการแสดงความคิดเห็น (F-test = 1.895 , Sig = 0.132) ด้านปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท (F-test = 0.589 , Sig = 0.623) ด้านการร่วมมือกับภาครัฐ (F-test = 0.556 , Sig = 0.645) และด้านอำนาจประชาชน (F-test =0.616 , Sig = 0.923) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนผู้ค้าในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ที่มีสถานภาพต่างกัน จะมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 12 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามสถานภาพ

(n = 187)

ระดับการมีส่วนร่วม	สถานภาพ	n	$\bar{X}$	s.d.	F-test	Sig.
ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	โสด	48	2.39	0.652	1.76	0.174
	สมรส	99	2.44	0.533		
	หม้าย	40	2.23	0.673		
	โดยรวม	187	2.38	0.599		
ด้านการแสดงความคิดเห็น	โสด	48	2.31	0.551	0.61	0.544
	สมรส	99	2.41	0.509		
	หม้าย	40	2.34	0.531		
	โดยรวม	187	2.37	0.523		
ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท	โสด	48	2.31	0.590	0.52	0.592
	สมรส	99	2.31	0.594		
	หม้าย	40	2.42	0.630		
	โดยรวม	187	2.33	0.599		
ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	โสด	48	2.32	0.460	0.55	0.645
	สมรส	99	2.41	0.560		
	หม้าย	40	2.42	0.546		
	โดยรวม	187	2.39	0.532		
ด้านการมีอำนาจของประชาชน	โสด	48	2.27	0.658	0.12	0.886
	สมรส	99	2.31	0.541		
	หม้าย	40	2.33	0.619		
	โดยรวม	187	2.31	0.587		
โดยภาพรวม	โสด	48	2.32	0.508	0.19	0.820
	สมรส	99	2.38	0.469		
	หม้าย	40	2.35	0.505		
	โดยรวม	187	2.36	0.485		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 12 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยและมีระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F-test = 0.199 , Sig = 0.820) และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรด้าน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (F-test = 1.768 , Sig =0.174) ด้านการแสดงความคิดเห็น (F-test = 0.610 , Sig = 0.544) ด้านปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท (F-test = 0.526 , Sig = 0.592) ด้านการร่วมมือกับภาครัฐ (F-test = 0.503 , Sig = 0.606) และด้านอำนาจประชาชน (F-test = 0.121 , Sig =0.886) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 13 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามการศึกษา

(n = 187)

ระดับการมีส่วนร่วม	การศึกษา	n	$\bar{X}$	s.d.	F-test	Sig.
ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	ประถม	42	2.40	0.658	1.76	0.137
	มัธยมต้น	81	2.30	0.466		
	มัธยมปลาย	28	2.58	0.493		
	ปวช./ปวส.	22	2.52	0.751		
	ปริญญาตรี	14	2.21	0.909		
	โดยรวม	187	2.38	0.599		
ด้านการแสดงความคิดเห็น	**ประถม**	**42**	2.48	**2.47**	**5.09**	**0.001***
	มัธยมต้น	81	2.37	0.411		
	มัธยมปลาย	28	2.53	0.480		
	ปวช./ปวส.	22	2.28	0.692		
	ปริญญาตรี	14	1.85	0.730		
	โดยรวม	187	2.37	0.523		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 13 (ต่อ)

(n = 187)

ระดับการมีส่วนร่วม	การศึกษา	n	$\bar{X}$	s.d.	F-test	Sig.
ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท	ประถม	42	2.49	0.521	2.79	0.028*
	มัธยมต้น	81	2.28	0.533		
	มัธยมปลาย	28	2.43	0.491		
	ปวช./ปวส.	22	2.36	0.873		
	ปริญญาตรี	14	1.92	0.709		
	โดยรวม	187	2.33	0.599		
ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	ประถม	42	2.42	0.587	1.18	0.318
	มัธยมต้น	81	2.32	0.467		
	มัธยมปลาย	28	2.47	0.601		
	ปวช./ปวส.	22	2.49	0.547		
	ปริญญาตรี	14	2.23	0.529		
	โดยรวม	187	2.39	0.532		
ด้านการมีอำนาจของประชาชน	ประถม	42	2.39	0.569	1.35	0.250
	มัธยมต้น	81	2.20	0.521		
	มัธยมปลาย	28	2.37	0.541		
	ปวช./ปวส.	22	2.46	0.712		
	ปริญญาตรี	14	2.30	0.813		
	โดยรวม	187	2.31	0.587		
โดยภาพรวม	ประถม	42	2.45	0.475	2.18	0.072
	มัธยมต้น	81	2.30	0.399		
	มัธยมปลาย	28	2.48	0.477		
	ปวช./ปวส.	22	2.42	0.650		
	ปริญญาตรี	14	2.10	0.605		
	โดยรวม	187	2.36	0.485		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 13 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่างกันทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F-test = 2.18, Sig. = 0.072) และเมื่อพิจารณาจากระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่มีการศึกษาในระดับต่าง ๆ มีระดับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (F-test = 5.09* , Sig. = 0.001) และกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับต่าง ๆ มีระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (F-test =2.79* , Sig. = 0.028) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (F = 1.76 , Sig. = 0.137) ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ (F = 1.18 , Sig. = 0.318) ด้านการมีอำนาจของประชาชน (F = 1.35 , Sig. = 0.250) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและเมื่อต้องการทราบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่างกันทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ด้านการแสดงความคิดเห็นและด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาทแตกต่างกันโดยวิธีการของ LSD พบว่า

ด้านการแสดงความคิดเห็น

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบรายคู่ จากความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ด้านการแสดงความคิดเห็น จำแนกตามการศึกษา โดยวิธีการของ LSD

การศึกษา	n	ค่าเฉลี่ย	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละคู่				
			ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	ปวช/ปวส	ปริญญาตรี
ประถม	42	2.48					0.62*
มัธยมต้น	81	2.37					0.51*
มัธยมปลาย	28	2.53					0.67*
ปวช./ปวส.	22	2.28					0.42*
ปริญญาตรี	14	1.85					

*$p \leq 0.05$

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตาราง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาปริญญาตรีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ด้านการแสดงความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษา ปวช. /ปวส. มัธยมปลาย มัธยมต้น และ ประถม

ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท จำแนกตามการศึกษา โดยวิธีการของ LSD

การศึกษา		ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละคู่					
	n	ค่าเฉลี่ย	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	ปวช/ปวส	ปริญญาตรี
ประถม	42	2.49					0.56*
มัธยมต้น	81	2.28					0.35*
มัธยมปลาย	28	2.43					0.50*
ปวช./ปวส.	22	2.36					0.43*
ปริญญาตรี	14	1.92					

*$p \leq 0.05$

จากตาราง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาปริญญาตรีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ด้านการแสดงความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษา ปวช./ปวส. มัธยมปลาย มัธยมต้น และ ประถม

สมมติฐานที่ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 16 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามรายได้

(n = 187)

ระดับการมีส่วนร่วม	รายได้	N	$\bar{\chi}$	s.d.	t-test	Sig.
ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	5,000 - 10,000	127	2.39	0.574	0.203	0.840
	10,001 – 25,000	60	2.37	0.653		
ด้านการแสดงความคิดเห็น	5,000 - 10,000	127	2.39	0.499	0.844	0.401
	10,001 – 25,000	60	2.32	0.49		
ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท	5,000 - 10,000	127	2.36	0.55	0.867	0.387
	10,001 – 25,000	60	2.28	0.69		
ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	5,000 - 10,000	127	2.41	0.482	0.691	0.491
	10,001 – 25,000	60	2.35	0.626		
ด้านการมีอำนาจของประชาชน	5,000 - 10,000	127	2.33	0.674	0.904	0.368
	10,001 – 25,000	60	2.25	0.443		
โดยภาพรวม	5,000 - 10,000	127	2.38	0.443	0.789	0.432
	10,001 – 25,000	60	2.31	0.566		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ มีระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยและมีระดับการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (T-test = 0.789 , Sig. = 0.432) และเมื่อพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขาย ในระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (t-test = 0.203 , Sig. = 0.840) ระดับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็น/ปรึกษาหารือ (t-test = 0.844 , Sig. = 0.401) ระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและการมีบทบาท (t-test = 0.867 , Sig. = 0.387) ระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ (t-test = 0.691 , Sig. = 0.491) ระดับการมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจของประชาชน (t-test = 0.904 , Sig. = 0.368) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 17 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามภูมิลำเนา

(n = 187)

ระดับการมีส่วนร่วม	ภูมิลำเนา	n	$\bar{X}$	s.d.	F-test	Sig.
ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	อำเภอพระนครศรีอยุธยา	121	2.45	0.561	17.140*	0.00
	อำเภออื่นของพระนครศรีอยุธยา	44	2.01	0.520		
	จังหวัดอื่น	22	2.80	0.574		
	โดยรวม	187	2.38	0.599		
ด้านการแสดงความคิดเห็น	อำเภอพระนครศรีอยุธยา	121	2.39	0.512	4.428*	0.013
	อำเภออื่นของพระนครศรีอยุธยา	44	2.19	0.490		
	จังหวัดอื่น	22	2.57	0.569		
	โดยรวม	187	2.37	0.523		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 17 (ต่อ)

(n = 187)

ระดับการมีส่วนร่วม	ภูมิลำเนา	n	$\bar{X}$	s.d.	F-test	Sig.
ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท	อำเภอพระนครศรีอยุธยา	121	2.38	0.560	9.924*	0.00
	อำเภออื่นของพระนครศรีอยุธยา	44	2.04	0.529		
	จังหวัดอื่น	22	2.67	0.709		
	โดยรวม	187	2.33	0.599		
ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	อำเภอพระนครศรีอยุธยา	121	2.41	0.504	13.601*	0.00
	อำเภออื่นของพระนครศรีอยุธยา	44	2.13	0.517		
	จังหวัดอื่น	22	2.81	0.428		
	โดยรวม	187	2.39	0.532		
ด้านการมีอำนาจของประชาชน	อำเภอพระนครศรีอยุธยา	121	2.37	0.549	6.065*	0.003
	อำเภออื่นของพระนครศรีอยุธยา	44	2.05	0.562		
	จังหวัดอื่น	22	2.46	0.699		
	โดยรวม	187	2.311	0.587		
โดยภาพรวม	อำเภอพระนครศรีอยุธยา	121	2.40	0.453	13.273*	0.00
	อำเภออื่นของพระนครศรีอยุธยา	44	2.08	0.432		
	จังหวัดอื่น	22	2.66	0.516		
	โดยรวม	187	2.36	0.485		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 17 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาที่แตกต่างกันทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F-test =13.273*, Sig. = 0.00) และเมื่อพิจารณาจากระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านการรับรู้ข่าวสารข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่มีภูมิลำเนาที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมด้านการการรับรู้ข้อมูลข่าวสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (F-test = 17.140* , Sig. = 0.00) กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (F-test =4.428* , Sig.= 0.013) กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท (F = 9.924*, Sig. = 0.00) ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ (F = 13.601*, Sig. = 0.00) ด้านการมีอำนาจของประชาชน (F = 6.065* , Sig. = 0.003) ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 7 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาการค้าขายแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 18 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามการระยะเวลา

(n = 187)

ระดับการมีส่วนร่วม	ระยะเวลา	n	$\bar{X}$	s.d.	F-test	Sig.
ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	1-5 ปี	54	2.44	0.636	0.943	0.421
	6-12 ปี	96	2.35	0.523		
	13-20 ปี	24	2.50	0.737		
	21-30 ปี	13	2.20	0.697		
	โดยรวม	187	2.38	0.599		
ด้านการรับฟังความคิดเห็น	6-12 ปี	96	2.38	0.374	1.380	0.250
	13-20 ปี	24	2.51	0.631		
	21-30 ปี	13	2.16	0.408		
	โดยรวม	187	2.37	0.523		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 18 (ต่อ)

(n = 187)

ระดับการมีส่วนร่วม	ระยะเวลา	n	$\bar{X}$	s.d.	F-test	Sig.
ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท	1-5 ปี	54	2.31	0.728	3.555*	0.016
	6-12 ปี	96	2.39	0.448		
	13-20 ปี	24	2.41	0.758		
	21-30 ปี	13	1.84	0.478		
	โดยรวม	187	2.33	0.599		
ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	1-5 ปี	54	2.41	0.530	2.658	0.107
	6-12 ปี	96	2.39	0.494		
	13-20 ปี	24	2.52	0.614		
	21-30 ปี	13	2.07	0.587		
	โดยรวม	187	2.39	0.532		
โดยภาพรวม	1-5 ปี	54	2.36	0.571	2.422	0.067
	6-12 ปี	96	2.37	0.378		
	13-20 ปี	24	2.48	0.627		
	21-30 ปี	13	2.04	0.431		
	โดยรวม	187	2.36	0.485		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 18 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาค้าขายต่างกันทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F-test = 2.422, Sig. = 0.067) และเมื่อพิจารณาจากระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ด้านการการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาทมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 3.555*, Sig. = 0.016) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับข้อมูลข่าวสาร (F-test =0.943, Sig. = 0.421) และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน ๆ มีระดับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็น (F-test =1.380, Sig. = 0.250) ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ (F = 2.658 , Sig. = 0.107) ด้านการมีอำนาจของประชาชน (F = 2.506 , Sig. = 0.061) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมติฐานที่ 8 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานะ การเป็นเจ้าของแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 19 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นในระดับการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่จำแนกตามสถานการณ์เป็นเจ้าของกิจการ

(n = 187)

ระดับการมีส่วนร่วม	สถานะ	N	$\bar{X}$	s.d.	F-test	Sig.
ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	เจ้าของ	155	2.37	0.590	0.360	0.698
	เช่า	11	2.53	0.710		
	ของพ่อแม่	21	2.41	0.629		
	โดยรวม	187	2.35	0.599		
ด้านการแสดงความคิดเห็น	เจ้าของ	155	2.35	0.523	0.387	0.680
	เช่า	11	2.40	0.534		
	ของพ่อแม่	21	2.46	0.537		
	โดยรวม	187	2.37	0.523		
ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท	เจ้าของ	155	2.31	0.590	0.578	0.562
	เช่า	11	2.36	0.802		
	ของพ่อแม่	21	2.46	0.559		
	โดยรวม	187	2.33	0.599		
ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	เจ้าของ	155	2.37	0.515	0.540	0.584
	เช่า	11	2.50	0.749		
	ของพ่อแม่	21	2.47	0.540		
	โดยรวม	187	2.39	0.532		
ด้านการมีอำนาจของประชาชน	เจ้าของ	155	2.28	0.582	0.686	0.505
	เช่า	11	2.42	0.692		
	ของพ่อแม่	21	2.42	0.546		
	โดยรวม	187				
โดยภาพรวม	เจ้าของ	155	2.34	0.477	0.599	0.551
	เช่า	11	2.44	0.618		
	ของพ่อแม่	21	2.44	0.485		
	โดยรวม	187	2.36	0.485		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ มีระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยและมีระดับการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F-test = 0.599 , Sig. = 0.551) และเมื่อพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขาย ในระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (F-test = 0.360 , Sig. = 0.698) ระดับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นปรึกษาหารือ (F-test = 0.387 , Sig. = 0.680) ระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและการมีบทบาท (F-test = 0.578 , Sig. = 0.562) ระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ (F-test = 0.540 , Sig. = 0.584) ระดับการมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจของประชาชน (F-test = 0.686 , Sig. = 0.505) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 20 แสดงการสรุปผลการทดสอบสมมติฐานระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวม

ตัวแปรอิสระ	ค่านัยสำคัญทางสถิติ	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
		ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.เพศ	.004*	√	
2. อายุ	.515		√
3.สถานภาพ	.820		√
4.การศึกษา	.072		√
5.รายได้เฉลี่ยครอบครัวต่อเดือน	.432		√
6.ภูมิลำเนา	.000*	√	
7.ระยะเวลา	.067		√
8.สถานะเจ้าของ	.551		√

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อวิจารณ์

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (structural conflict) ของหน่วยงาน หรือขององค์การ สาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง คือ การแบ่งอำนาจหน้าที่ ไม่ชัดเจน จนทำให้เกิดการก้าวก่ายหน้าที่กันหรืองานซ้ำซ้อน มีเป้าหมายที่คลุมเครือ อาจเกิดความสับสนกับบทบาทที่ได้รับกับบทบาทที่ทำได้จริง หรือการออกแบบโครงสร้างที่ทำให้ต้องเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายมีโอกาสเกิดความขัดแย้งจากการประสานงาน ความขัดแย้งด้าน โครงสร้างขององค์การทำให้เกิดความขัดแย้ง ได้แก่ โครงสร้างแบบระบบราชการเพราะการจัดโครงสร้างขององค์การอาจขัดกับความรู้สึกหรือพฤติกรรม ของการลำดับขั้นการบังคับบัญชา ความคิดริเริ่มของคนงานที่กำหนดตามหน้าที่รับผิดชอบ ทำให้คนต้องจำเจอยู่ในงานที่มีขอบเขตจำกัด นำไปสู่การสร้างกลุ่มอิทธิพลในองค์การ

ส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายในพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 187 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงมีความเห็นว่าระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรมากว่าผู้ชาย ซึ่งจากแนวคิดของ Wilo Godhabor and Yates (2002) พบว่าลักษณะความแตกต่างทางเพศทำให้พฤติกรรมของระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันจาก เพศหญิงมีแนวโน้มที่ต้องการจะส่งและรับข่าวสารมากกว่าเพศชายในขณะที่เพศชายไม่มีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารแต่เพียงอย่างเดียว และแนวคิดของ Patel and Gordon (1960)พบว่าเพศหญิงมีแนวโน้มคล้อยตามผู้อื่นหรือถูกชักจูงง่ายกว่าเพศชาย

ระดับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากผลการวิจัยในภาพรวมพบว่ามีระดับน้อย แม้ว่าพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ จะทราบว่าวิหารพระมงคลบพิตรเป็นโบราณสถานที่อยู่ในพื้นที่ที่เป็นเมืองมรดกโลกเป็นแหล่งของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติสร้างรายได้มากมาย แต่สถานการณ์ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง ในเรื่องของการจัดสรรพื้นที่ค้าขาย ในส่วนของพ่อค้าแม่ค้าไม่รับรู้ถึงการทำโครงการต่าง ๆ ที่จะสร้างในพื้นที่ และไม่ถึงกฎ ระเบียบและวิธีการดูแลรักษาโบราณสถานที่ถูกต้อง เนื่องจากไม่มีการทำประชาสัมพันธ์หรือทำความเข้าใจให้กับพ่อค้าแม่ค้าจากกรมศิลปากรและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ สายพิน (2551) ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางผัง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เมือง/ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการวางผังเมือง จึงส่งผลให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ระดับการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของการจัดสรรพื้นที่ พ่อค้าแม่ค้าทำการค้ากันมาตั้งแต่เริ่มเป็นเมืองมรดกโลก และเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ ไม่มีการทำแบบสอบถามหรือการให้แสดงความคิดเห็นผ่านเวทีต่าง ๆ ของพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายในพื้นที่ วิธีการแก้ปัญหากลับกลายเป็นกรมศิลปากร และเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นหน่วยงานที่เสนอแนวทางการแก้ปัญหาให้กับรัฐบาล เพื่อนำมาปฏิบัติ ไม่มีการสำรวจความคิดเห็นจากพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ก่อนเริ่มโครงการต่าง ๆ

ส่วนระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาทในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ในช่วงเกิดความขัดแย้งหน่วยงานกรมศิลปากร เทศบาลนคร คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและควบคุมการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อดำเนินการขับเคลื่อนมรดกโลกในพื้นที่พระนครศรีอยุธยาโดยมีหัวหน้าหน่วยราชการทั้งส่วนกลาง ที่สังกัดกรมศิลปากรและส่วนราชการระดับจังหวัด เป็นคณะกรรมการ ซึ่งไม่มีการแต่งตั้งพ่อค้าแม่ค้าประชาชนในพื้นที่ร่วมเป็นคณะกรรมการ และในการประชุมเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาพื้นที่ไม่มีการเชิญตัวแทนพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เข้าร่วมประชุม เพื่อรับฟังการจัดสรรพื้นที่ เรื่องการจัดงบประมาณ โครงการต่าง ๆ หรือแม้แต่การนำเสนอปัญหาในพื้นที่

ส่วนระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐผลการวิจัยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งจากมติคณะกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูแก้ไขปัญหาพื้นที่ร้านค้าวิหารพระมงคลบพิตร ที่มีมติร่วมกันให้เจ้าหน้าที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเข้ารื้อถอน ย้ายร้านค้าทั้งหมดไปจัดไว้ให้ เนื่องจากเกรงว่าถูกยูเนสโก้ ถอดออกจากเมืองมรดกโลก ทำให้หน่วยงานกรมศิลปากรและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยายืนยัน ที่จะบังคับใช้กฎหมาย แต่กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า ด้านหลังวิหารพระมงคลบพิตร ไม่ยอมย้ายและต่างช่วยกันตั้งเต็นท์ขายของต่อ จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมของ น.ส.สำรวม จันทร์กระจ่าง แม่ค้าเต็นท์เหลือง บอกว่าแต่ก่อนเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาจัดสถานที่ให้โดยเก็บค่าเช่าแต่ระยะต่อมาเริ่มมีร้านค้าเข้ามาเรื่อย ๆ หาบเร่แผงลอยมาวางขาย ทำให้ไม่เป็นระเบียบ และถ้าจะให้ย้ายคงไม่ย้ายไปขายที่ใหม่เพราะอาจจะขายของไม่ได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และสุดท้ายระดับการมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจของประชาชนการจากผลการวิจัยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย จากความขัดแย้งในพื้นที่ กรมศิลปากรยังคงมีอำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายอยู่ การเปิดโอกาสให้กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ เป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดความต้องการของตนเองจึงมีความเป็นไปได้น้อย

กล่าวโดยสรุปว่าปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม คือการไม่เข้าใจความต้องการที่แท้จริงของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่หรือชุมชนท้องถิ่นทำให้นโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อนำมาปฏิบัติไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพ่อค้าแม่ค้าหรือชุมชนและไม่เกิดความสมัครใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อให้เกิดปัญหาและความขัดแย้งในสังคม ทั้งระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนและระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกันเอง เมื่อการมีส่วนร่วมน้อยความขัดแย้งในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ระหว่างภาคประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐจะเพิ่มขึ้นตามแนวคิดของปราณี พันธุมสินชัย (2536) ได้อธิบายว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วม สามารถทำได้หลายระดับขึ้นอยู่กับรัฐบาลแต่ละยุคว่าจะให้ความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยต่างกัน คือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ หมายถึงการให้ประชาชนเข้าจัดการหรือดำเนินการเอง โดยไม่มีการติดต่อกับรัฐบาลก่อนซึ่งอาจมีการโต้ตอบจากรัฐบาลอย่างการใช้กฎระเบียบที่หน่วยงานมีอยู่บังคับ และถ้าหากหน่วยงานรัฐไม่ให้ความสำคัญกับภาคประชาชนก็จะเกิดความขัดแย้งขึ้น อย่างเช่นการตั้งศาลเตี้ย การเดินขบวน การเข้ายึดสถานที่ของทางราชการเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับอำนาจของรัฐบาลซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงลบ และแนวคิดของ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2552) พบว่ามีปัญหาในกระบวนการกำหนดนโยบายซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานสำคัญ 3 ประการคือ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรับผิดชอบ การดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐที่นำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งในสังคม เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเยียวยาชดเชยผลกระทบอย่างเป็นธรรม รวมถึงการไม่คำนึงถึงสิทธิชุมชนดั้งเดิมที่ให้สิทธิในการมีส่วนร่วมการจัดการ บำรุงรักษา อนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีตประเพณีและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งที่ปรากฏให้สังคมไทยได้รับรู้รับทราบ อย่างการทำโครงการต่าง ๆ ที่รัฐริเริ่ม ดำเนินการมาหลายสิบปี แต่จนถึงปัจจุบันปัญหาดังกล่าวก็ยังคงดำรงอยู่อีกทั้งปัญหาได้ขยายออกไปในวงกว้างและมีมิติที่ซับซ้อนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผลการวิจัยส่วนระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ กับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่

จากการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ทั้งรายงานการประชุม ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถาม จากกลุ่มประชากรคือ พ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายสินค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนทั้งสิ้น 187 คน จากผู้ที่เป็นพ่อค้าแม่ค้าที่มีบทบาทในการเรียกร้องในเรื่องของการจัดสรรพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จากการศึกษาจากข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างพบว่าเพศ หญิงมีมากกว่าเพศชาย ร้อยละ 65.2 และ 34.8 ตามลำดับ มีอายุ 40-49 ปี ร้อยละ 38 สถานภาพสมรส ร้อยละ 52.9 การศึกษาระดับมัธยมต้น ร้อยละ 43.3 รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัว 5,000 -10,000 บาท ร้อยละ 67.9ภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา ร้อยละ 64.7 ระยะเวลาการประกอบอาชีพค้าขายในพื้นที่ 6- 12 ปี ร้อยละ51.3 และเป็นเจ้าของกิจการเอง ร้อยละ 82.9 ระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่จากภาพรวมอยู่ในระดับน้อยโดยลักษณะการมีส่วนร่วมที่นำมาใช้มากที่สุดคือการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และมีระดับการมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจที่นำมาใช้น้อยที่สุด จากการสมมติฐานของการศึกษานี้ พบว่า ปัจจัยทางด้านเพศ และภูมิลำเนา ส่งผลกระทบต่อการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าที่อยู่ในพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร

งานวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่เพศ อายุ สถานภาพการศึกษา รายได้ ภูมิลำเนา ระยะเวลา สถานะเป็นเจ้าของ จำวนทั้งหมด6ข้อ โดยใช้คำถามแบบเลือกตอบ (check list) ข้อใดข้อหนึ่งที่ตามความเป็นจริงมากที่สุด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้ง ในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายของพ่อค้าแม่ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าในการบริหารจัดการความขัดแย้งพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร มีหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการสังกัดกรมศิลปากรเป็นผู้รับผิดชอบดูแลโดยตรง โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่เป็น 5 ระดับ คือ ระดับการมีส่วนร่วมด้านในการรับข้อมูลข่าวสาร ระดับการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วม ระดับการมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และระดับการมีส่วนร่วม ในการมีอำนาจของประชาชน โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมเป็น 5 ระดับ คือ 5 = ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด, 4 = ระดับการมีส่วนร่วมมาก, 3 = ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง, 2 = ระดับการมีส่วนร่วมน้อย และ 1 = ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยบเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00= ระดับของการมีส่วนร่วมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 =การมีส่วนร่วมมาก ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 = ระดับของการมีส่วนร่วมปานกลาง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 = การมีส่วนร่วมน้อย และค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 = การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

กรอบแนวความคิดในการวิจัย ได้ใช้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมและจัดการความขัดแย้ง และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ตัวแปรอิสระ (independent variable) คือ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ ภูมิลำเนา ระยะเวลา และสถานะเป็นเจ้าของ ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ ระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมในการรับข้อมูลข่าวสาร ระดับการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ ระดับการมีส่วนร่วมในการมีบทบาท ระดับการมีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือและระดับการมีส่วนร่วมในการให้อำนาจแก่ประชาชน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากความคิดเห็นของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทั้ง 5 ระดับ อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมน้อย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายในพื้นที่ปัจจัยด้านเพศมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ และปัจจัยด้านภูมิลำเนาพบว่าพ่อค้าแม่ค้าที่มีภูมิลำเนาอำเภออื่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน โดยลักษณะการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างพ่อค้าแม่ค้า หน่วยงานของภาครัฐคือกรมศิลปากร หน่วยงานเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ที่เกิดขึ้นเป็นระยะและยิ่งในช่วงที่รัฐมีนโยบายให้ปรับปรุง หรือกระแสข่าวการถูกถอดถอนจากมรดกโลกยิ่งมีความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จากการจัดสรรพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐ การสำรวจความคิดเห็นก่อนการทำโครงการต่าง ๆ มีน้อย ประชุมจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการพื้นที่ การจัดการพื้นที่สำหรับลานจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว การมีเวทีสำหรับพ่อค้าแม่ค้าที่สามารถทำกิจกรรมร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการเสนอปัญหาและมีการตัดสินใจแก้ไขปัญหาร่วมกันเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ สิทธิหน้าที่ของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่และเป็นผู้วางนโยบาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารถือเป็นระดับการมีส่วนร่วมขั้นพื้นฐานของประชาชน คือการที่ประชาชนชุมชนและพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รู้ถึงกฎระเบียบ ความสำคัญของโบราณสถานและเข้าใจประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้น ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่นี้ก็คือหน่วยงานของกรมศิลปากรและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ดังนั้นสิ่งแรกที่จะสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นและเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือการส่งเสริมให้ประชาชนและพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลอาจเป็นบุคคลในหน่วยงานที่มีความรู้ความเข้าใจ ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ จัดพื้นที่ ช่องทางข้อมูลข่าวสารให้กับพ่อค้าแม่ค้า สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่อเฉพาะกิจ ที่หน่วยงานจัดทำขึ้นเอง เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ การแถลงข่าว การแสดงนิทรรศการ แผ่นพับ โปสเตอร์

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับฟังความคิดเห็นเพื่อหน่วยงานของกรมศิลปากรและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาจะได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากประชาชนและพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เกี่ยวกับสภาพปัญหา ความคิดเห็นและแนวทางแก้ไขเพื่อนำมาตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ โดยการสำรวจความคิดเห็น การประชุม เวทีสาธารณะ และจัดตู้รับฟังความคิดเห็น

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมการมีบทบาทของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนและพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่จะได้รับการพิจารณา โดยการให้พ่อค้าแม่ค้า ประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาหรือหากมีการจัดสัมมนาโดยเชิญพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เข้ามาประชุมด้วย

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือเป็นการสร้างจิตสำนึกร่วม การเป็นเจ้าของร่วมกับหน่วยงานของกรมศิลปากรและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา โดยทุกขั้นตอนของการทำโครงการตั้งแต่ต้น การระบุปัญหา การคิดวิธีการแก้ปัญหา จนถึงการเลือกวิธีการแก้ปัญหาโดยเชิญตัวแทนจากพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ เข้ามาเป็นคณะที่ปรึกษาภาคประชาชน, คณะกรรมการการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม

และระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้อำนาจการตัดสินใจถือเป็นระดับการมีส่วนร่วมระดับสูง โดยให้พ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เป็นศูนย์กลางในการเลือกและตัดสินใจแทนหน่วยงานของกรมศิลปากรและเทศบาลนคร โดยนำวิธีการลงประชามติมาใช้ในการเลือกและตัดสินใจต่าง ๆ

การนำกระบวนการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมาใช้ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับกรมศิลปากรและเทศบาลนครคือ การลดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานกับพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ลดการต่อต้าน ได้รับความร่วมมือและความไว้วางใจ ส่วนประโยชน์ที่ภาคประชาชนจะได้รับจากการมีส่วนร่วมคือ ความเข้าใจและเชื่อมั่นการทำงานของหน่วยงานกรมศิลปากรและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการศึกษาวิจัยถึงอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในบริหารจัดการพื้นที่ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรระหว่างหน่วยงานรัฐกับท้องถิ่นและรัฐกับพ่อค้าแม่ค้าและประชาชนในพื้นที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์.2546. **จิตวิทยาทั่วไป** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยเจริญการพิมพ์.

กรมศิลปากร. 2552. **โบราณสถาน** (Online). www.finearts.go.th, 10 กรกฎาคม 2553.

กิตติศักดิ์ ปรกติ. 2550. **สิทธิชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลาคม.

คณะรัฐมนตรี. 2553. **รายงานการประชุมคณะกรรมการอำนวยการและควบคุมการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ครั้งที่ 1, 13 มกราคม 2553**.

ชาญณรงค์ เนื้อนุ่ม. 2541. **มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินเขตเทศบาล**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ. 2541. **การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.

อนันต์ สุรพัฒน์. 2541. **การเปรียบเทียบเชิงพื้นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวประเภทมรดกทางวัฒนธรรม:กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาภูมิศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิรัช ภิญวัย. 2548. **ความขัดแย้งด้านบทบาทของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยากับกรมศิลปากรต่อการบริหารจัดการโบราณสถานในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จารุวรรณ สายพิณ. 2551. **การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางผังเมืองรวมเมือง/ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ไทยรัฐ. 2553. กรุงเทพมหานคร: 23 มิถุนายน 2553. หน้า.15

ถวิลวดี บุรีกุล. 2552. **พลวัตรการมีส่วนร่วมของประชาชนจากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**. นนทบุรี. สถาบันพระปกเกล้า.

ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ. 2534. **การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. 2527. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

ทำเนียบรัฐบาล. 2553. **มติคณะรัฐมนตรี โครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ครั้งที่ 2/2553** (Online). www.thaigov.go.th, 2 มีนาคม 2553.

มติชน. 2553. กรุงเทพมหานคร: 10 มิถุนายน 2553 หน้า.14

รายการชีพจรโลก. 2553 กรกฎาคม. **บันทึกรายการโทรทัศน์: ไขความเสื่อม..โบราณสถานเมืองมรดกโลกอยุธยา 2553**. เทปบันทึกภาพ. โมเดิร์นไนน์ ทีวี

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. 2531. **การพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันชัย วัฒนศัพท์. 2543 **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม**. ศูนย์สันติวิธีเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย. แปลจาก James L.Creighton. 1992. **Involving Citizens in Community Decision Making**. Woshington DC,National Civic Leage.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2535. **การพัฒนาต้องมาจากประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

วันชัย วัฒนศัพท์. 2547. **ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

วันชัย วัฒนศัพท์. 2548. **คู่มือการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนและการ แก้ปัญหาความขัดแย้ง**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก. 2553. **แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม** (Online). www.thaiwhic.go.th 17 กันยายน 2553

สถาบันอยุธยาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา 2553. **ข่าวอยุธยา** (Online). www.ayutthayastudy.org, มีนาคม 2553

สถานบันอยุธยาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. 2553. **เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ มรดกอยุธยา มรดกโลก 24 มีนาคม 2553.** พระนครศรีอยุธยา.

สายันต์ ไพรชาญจิตร์. 2548. **การจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร**: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2550. **แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม** (Online). www.opdc.go.th, 13 ธันวาคม 2550.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2549. **แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำนักโบราณคดี. 2552. **พระราชบัญญัติโบราณสถาน** (Online). www.archae.go.th, 15 กันยายน 2553.

อนันต์ สุรพัฒน์. 2541. **การศึกษาเปรียบเทียบเชิงพื้นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวประเภทมรดกทางวัฒนธรรม:กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Cohen, J.M. and N.T. Uphoff. 1980. **Participation's Place in Rural Development** : Seeking Clarity though Specificity. World Development.

Simmel, G. 1955. **Conflict.** New York : The Free Press.

Weaver, G.R. 2000. **Culture, communication and conflict (2nd ed.).**Boston, MA: Pearson Publishing.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการความขัดแย้ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้ศึกษาจึงขอความร่วมมือจากท่านในการกรอกข้อมูลตามความเป็นจริงและที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ซึ่งข้อมูลในการตอบแบบสอบถามนี้ ผู้ศึกษาจะถือเป็นความลับ และผลการศึกษาจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อท่าน หรือการปฏิบัติงานของท่าน โดยแบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความขัดแย้งพื้นที่ค้าขายของพ่อค้าแม่ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามชุดนี้เป็นอย่างดี

นางสาวรัตนาพร ศิริวงษ์
ผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แบบสอบถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความขัดแย้งพื้นที่ค้าขายของพ่อค้าแม่ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร

แบบสอบถามนี้ สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัย ดังนั้นคำตอบของท่านจึงไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิด ขอให้ท่านพิจารณาข้อความแต่ละข้อด้วยความละเอียดรอบคอบ โดยประเมินให้ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงของท่านมากที่สุด

ส่วนที่ 1 **แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล**

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย √ ลงในเครื่องหมาย ( ) ที่เป็นคำตอบที่ท่านเห็นด้วยที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

1. ( ) ชาย 2. ( ) หญิง

2. อายุ

1. ( ) ต่ำกว่า 20 ปี 2. ( ) 20-30 ปี
3. ( ) 31-40 ปี 4. ( ) 41-50 ปี
5. ( ) 51-60 ปี 6. ( ) 61 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

1. ( ) ประถมศึกษา 2. ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น
3. ( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย 4. ( ) ปวช. ,ปวส.
5. ( ) ปริญญาตรี 6. ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน

1. ( ) 5,000 - 10,000 บาท
2. ( ) 10,001 - 25,000 บาท
3. ( ) 25,001 – 50,000 บาท
4. ( ) 50,001 – 70,000 บาท
5. ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. ภูมิลำเนาเดิมของท่าน

1. ( ) อำเภอพระนครศรีอยุธยา
2. ( ) อำเภออื่นในจังหวัดอยุธยา
3. ( ) จังหวัดอื่น ๆ
4. ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ

6. ระยะเวลาที่ทำอาชีพค้าขายในพื้นที่

1. ( ) 1 - 5 ปี
2. ( ) 6 -12 ปี
3. ( ) 13 – 20 ปี
4. ( ) 21 – 30 ปี
5. ( ) มากกว่า 30 ปี
6. ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ

7. ท่านเป็นเจ้าของกิจการร้านค้าเองหรือไม่

1. ( ) ใช่ เป็นเจ้าของกิจการเอง
2. ( ) ไม่ใช่ เป็นการเช่าต่อมาอีกที
3. ( ) เป็นของพ่อแม่ที่สืบทอด
4. ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

<u>ส่วนที่ 2</u> ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความขัดแย้งพื้นที่ค้าขายของพ่อค้าแม่ค้าบริเวณ วัดมงคลบพิตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการมีส่วนร่วมของท่านที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด โดยตัวเลขในแต่ละช่องแทนระดับความคิดเห็นดังนี้ คือ

5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง
2 = เห็นด้วยน้อย 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

ระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่บริเวณวัดมงคลบพิตร กับการบริหารจัดการของหน่วยงานกรมศิลปากรและเทศบาลนคร ในพื้นที่	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับข้อมูลข่าวสาร					
1. ท่านทราบถึงสิทธิ หน้าที่ของท่านในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณรอบ ๆ วัดมงคลบพิตรและหรือโบราณสถานโดยรอบ					
2. ท่านเข้าใจปัญหาและความคืบหน้าของสถานการณ์ต่าง ๆ ในพื้นที่บริเวณวัดมงคลบพิตรและโบราณสถานรอบ ๆ จากเอกสารสิ่งพิมพ์หรือสื่อต่าง ๆ ที่หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดไว้					
3. ท่านทราบ กฎ ระเบียบ และวิธีการดูแลรักษาโบราณสถานที่เป็นพื้นที่มรดกโลก ที่ท่านค้าขายจาก สื่อต่าง ๆ ที่กรมศิลป์จัดไว้ให้					
4. ท่านรับทราบการวางโครงการต่าง ๆ จากการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่รู้จักกันส่วนตัวกับท่านอย่างไม่เป็นทางการ					
5. ท่านรับทราบข้อดีและข้อเสียจากแนวทางการฟื้นฟูแก้ไขการจัดระเบียบร้านค้าใหม่และการวางแผนโครงการต่าง ๆที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพค้าขายก่อนทำโครงการ					
6. ท่านทราบผลสรุปการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรพื้นที่บริเวณวัดมงคลบพิตรและโบราณสถานต่าง ๆ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ					
ระดับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็น/ปรึกษาหารือ					
7. เมื่อมีการประชุมการจัดสรรพื้นที่ค้าขายหรือมีการริเริ่มทำโครงการต่าง ๆ จะมีการเชิญท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อให้ท่านแสดงความคิดเห็น					
8. มีการสำรวจความคิดเห็นจากท่านก่อนเริ่มทำโครงการย้ายพื้นที่ค้าขาย					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่บริเวณวัดมงคลบพิตร กับการบริหารจัดการของหน่วยงานกรมศิลปากรและเทศบาลนคร ในพื้นที่	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. ท่านเสนอปัญหาและแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีสาธารณะ					
10. ท่านสามารถให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับปัญหาการจัดหาสรรพื้นที่ค้าขายที่ผ่านหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง					
11. ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่ผ่านเว็บไซต์ หรือช่องทางต่าง ๆ ที่หน่วยงานจัดไว้ให้					
12. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างท่านกับเจ้าหน้าที่ ที่รู้จักกันแบบไม่เป็นทางการ					
ระดับการมีส่วนร่วม เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานร่วมหรือเสนอแนะ					
13. เมื่อมีการประชุมท่านเข้าร่วมประชุมและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาของพื้นที่					
14. ปัญหาพื้นที่ ที่ท่านประสบอยู่ถูกนำมาเป็นประเด็นการตัดสินใจของหน่วยงานที่รับผิดชอบ					
15. หน่วยงานมีการแจ้งกำหนดการประชุมและเชิญชวนท่านเข้าร่วมประชุมเมื่อมีการประชุมในเรื่องที่ท่านเคยนำเสนอ					
16. ท่านเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรพื้นที่ค้าขายบริเวณวัดมงคลบพิตร					
17. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการหรือแผนงานต่าง ๆ					
18. ท่านคิดว่าการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันเป็นวิธีที่ถูกต้องแล้ว					
ระดับการมีส่วนร่วมในการร่วมมือกับภาครัฐ					
19. ท่านร่วมเป็นคณะทำงานในการทำหน้าที่ดูแลพื้นที่					
20. โครงการต่าง ๆ เกิดการชะลอตัวเนื่องจากสมาชิกพ่อค้าแม่ค้าคัดค้าน					
21. ท่านถูกเชิญให้เป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการตัดสินใจประเด็นปัญหาพื้นที่ ที่ท่านเคยนำเสนอ					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่บริเวณวัดมงคลบพิตรกับการบริหารจัดการของหน่วยงานกรมศิลปากรและเทศบาลนครในพื้นที่	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
22. สิ่งปลูกสร้าง ร้านค้าของท่านเป็นระเบียบเรียบร้อยตามระเบียบที่กำหนดไว้					
23. ท่านพร้อมให้ความร่วมมือหากมีการโยกย้ายพื้นที่ค้าขายที่จัดเตรียมไว้ให้					
24. การร่วมรณรงค์อนุรักษ์พื้นที่โบราณสถานเป็นหน้าที่ของท่าน					
ระดับการมีอำนาจของประชาชน					
25. การนำแนวทางการแก้ปัญหา ส่วนใหญ่จะได้รับการนำเสนอจากสมาชิกหรือพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่					
26. มีการจัดเวทีสาธารณะให้กับสมาชิก พ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เสนอปัญหาและแก้ไขปัญหาร่วมกัน					
27. การเลือกพื้นที่ค้าขายแห่งใหม่ เกิดจากการลงประชามติของท่าน					
28. สมาชิก พ่อค้าแม่ค้าสามารถร่วมลงชื่อเพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา					
29 ท่านที่เป็นพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เป็นผู้กำหนดแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาในพื้นที่					
30. เมื่อมีปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการพื้นที่ค้าขายท่านเป็นผู้ร่วมกันแก้ปัญหากันเอง					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ข

ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อที่	ข้อคำถาม	ข้อความ	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	
			Corrected Item – total Correlation	Alpha if Item Deleted
			ค่า Alpha **ทั้งฉบับ** (50**ข้อ**) = 0.9653	
		ระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับข้อมูลข่าวสาร	**ค่า** Alpha 6 **ข้อ** = 0.884	
1	1	ท่านทราบถึงสิทธิ หน้าที่ของท่านในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการพื้นที่ ค้าขาย บริเวณรอบ ๆ วัดมงคลบพิตรและหรือโบราณสถานโดยรอบ	0.731	0.858
2	2	ท่านเข้าใจปัญหาและความคืบหน้าของสถานการณ์ต่าง ๆ ในพื้นที่บริเวณวัดมงคลบพิตรและโบราณสถานรอบ ๆ จากเอกสารสิ่งพิมพ์หรือสื่อต่าง ๆ ที่หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดไว้	0.827	0.849
3	3	ท่านทราบ กฎ ระเบียบ และวิธีการดูแลรักษาโบราณสถานที่เป็นพื้นที่มรดกโลก ที่ท่านค้าขายจาก สื่อต่าง ๆ ที่กรมศิลป์จัดไว้ให้	0.771	0.851
4	4	ท่านรับทราบการวางโครงการต่าง ๆ จากการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ขอหน่วยงานที่รู้จักกันส่วนตัวกับท่านอย่างไม่เป็นทางการ	0.776	0.850

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อคำถาม	ข้อความ	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	
			Corrected Item – total Correlation	Alpha if Item Deleted
5	5	ท่านรับทราบข้อดีและข้อเสียจากแนวทางการฟื้นฟูแก้ไขการจัดระเบียบร้านค้าใหม่และการวางแผนโครงการต่าง ๆที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพค้าขายก่อนทำโครงการ	0.401	0.910
6	6	ท่านทราบผลสรุปการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรและโบราณสถานต่าง ๆ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ	0.736	0.857
		ระดับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็น/ปรึกษาหารือ	**ค่า** Alpha 6 **ข้อ** = 0.858	
7	7	เมื่อมีการประชุมการจัดสรรพื้นที่ค้าขายหรือมีการริเริ่มทำโครงการต่าง ๆ จะมีการเชิญท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อให้ท่านแสดงความคิดเห็น	0.620	0.869
8	8	มีการสำรวจความคิดเห็นจากท่านก่อนเริ่มทำโครงการย้ายพื้นที่ค้าขาย	0.635	0.837
9	9	ท่านเสนอปัญหาและแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีสาธารณะ	0.731	0.818
10	10	ท่านสามารถให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาการจัดหาสรรพื้นที่ค้าขายที่ผ่านหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง	0.564	0.850

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อคำถาม	ข้อความ	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	
			Corrected Item – total Correlation	Alpha if Item Deleted
11	11	ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่ผ่านเว็บไซต์ หรือ ช่องทางต่าง ๆ ที่หน่วยงานจัดไว้ให้	0.718	0.823
12	12	มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างท่านกับเจ้าหน้าที่ ที่รู้จักกัน แบบไม่เป็นทางการ	0.629	0.838
		ระดับการมีส่วนร่วม เกี่ยวข้องปฏิบัติงานร่วมหรือเสนอแนะ	**ค่า** Alpha 6 **ข้อ** = 0.919	
13	13	เมื่อมีการประชุมท่านเข้าร่วมประชุมและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาของพื้นที่	0.767	0.906
14	14	ปัญหาพื้นที่ ที่ท่านประสบอยู่ถูกนำมาเป็นประเด็นการตัดสินใจของ หน่วยงานที่รับผิดชอบ	0.707	0.916
15	15	หน่วยงานมีการแจ้งกำหนดการประชุมและเชิญชวนท่านเข้าร่วมประชุมเมื่อมีการประชุมในเรื่องที่ท่านเคยนำเสนอ	0.840	0.895
16	16	ท่านเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรพื้นที่ค้าขายบริเวณวัดมงคลบพิตร	0.814	0.900
17	17	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการหรือแผนงานต่าง ๆ	0.755	0.908
18	18	ท่านคิดว่าการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันเป็นวิธีที่ถูกต้องแล้ว	0.774	0.905

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อคำถาม	ข้อความ	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	
			Corrected Item – total Correlation	Alpha if Item Deleted
		ระดับการมีส่วนร่วมในการร่วมมือกับภาครัฐ	**ค่า** Alpha 6 **ข้อ** = 0.760	
19	19	ท่านร่วมเป็นคณะทำงานในการทำหน้าที่ดูแลพื้นที่	0.647	0.684
20	20	โครงการต่าง ๆ เกิดการชะลอตัวเนื่องจากสมาชิกพ่อค้าแม่ค้าคัดค้าน	0.586	0.703
21	21	ท่านถูกเชิญให้เป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการตัดสินใจประเด็นปัญหาพื้นที่ ที่ท่านเคยนำเสนอ	0.830	0.639
22	22	สิ่งปลูกสร้าง ร้านค้าของท่านเป็นระเบียบเรียบร้อยตามระเบียบที่กำหนดไว้	0.701	0.667
23	23	ท่านพร้อมให้ความร่วมมือหากมีการโยกย้ายพื้นที่ค้าขายที่จัดเตรียมไว้ให้	0.114	0.820
24	24	การร่วมรณรงค์อนุรักษ์พื้นที่โบราณสถานเป็นหน้าที่ของท่าน	0.256	0.789
		ระดับการมีอำนาจของประชาชน	**ค่า** Alpha 6 **ข้อ** = 0.881	
25	25	การนำแนวทางการแก้ปัญหา ส่วนใหญ่จะได้รับการนำเสนอจากสมาชิกหรือพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่	0.821	0.840
26	26	มีการจัดเวทีสาธารณะให้กับสมาชิกพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เสนอปัญหา และแก้ไขปัญหาร่วมกัน	0.762	0.849
27	27	การเลือกพื้นที่ค้าขายแห่งใหม่ เกิดจากการลงประชามติของท่าน	0.576	0.880

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อคำถาม	ข้อความ	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	
			Corrected Item – total Correlation	Alpha if Item Deleted
28	28	สมาชิก พ่อค้าแม่ค้าสามารถร่วมลงชื่อเพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา	0.769	0.847
29	29	ท่านที่เป็นพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เป็นผู้กำหนดแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาในพื้นที่	0.699	0.860
30	30	เมื่อมีปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการพื้นที่ค้าขายท่านเป็นผู้ร่วมกันแก้ปัญหากันเอง	0.581	0.885

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวรัตนาพร ศิริวงษ์
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 22 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2520
สถานที่เกิด	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ประวัติการศึกษา	รัฐศาสตรบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถานที่ทำงาน	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์